

Василий Майский

Сандааналаах

КҮННЭРИМ

ВАСИЛИЙ МАЙСКАЯ

*Түүрт тыннаах поэмаларым
Сырдык күннээх халлааныгар
Түүрт уонча сыллаах
тапталым
Сөбүрүйбэтин туһугар —
Өлөксөөспөр аныбын.*

***САРДААНАЛААХ
КҮННЭРИМ***

Я 82
К 82

Майский
Сардааналаах күннэрим
Хөһөөнор
Нам, Саха Республиката
1995—128 с.

У.Б.С.М.А.А.А.
М.Ч.С.И.И.И.

Кривошапкин В.—Майский.
К 82 Сардааналаах күннэрим: Хөһөөнор. Нам, Саха Республиката, 1995—128 с.

Кривошапкин В.—Майский.
Дни мои светлые: Сборник стихов. Республика Саха с. Намцы, 1995—128 с.

ISBN 5—85156—012—6 © Кривошапкин В.В. 1995

НАМ — ТАПТАЛ БИЙГЭ

(ырыа)

Киэһээҥи саһарба түһүүтэ
Эдэр кыыс сэгэрин күүтэрэ.
Алыптаах ол күндү мүнүүтэ
Өй-сүрэх кистэлин түмэрэ.

Эдэргээн сүрэххит иэйиитэ
Ол кэрэ түгэнгэ киирбитэ.
Килбиктик уураһар имэҥи
Билбиккит ол киэһэ эһиги.

Эгсиэли эбэттэн саҕалаан,
Эһиги тапталгыт тылынна.
Айылҕам барахсан аан бастаан
Үүт-туман хоннобор кыбынна...

Нам — таптал биһигэ эбитин
Хаһан да умнубат буолаарың!
Бу олох истигин, кэрэтин
Дууһаҕа үүһүнэрэ сылдыаарың!

КҮННЭЭХ НЬУРГУҢУН

(Сонет)

Тон хаары тобулу дьөлөн
Саас эрдэ ньургуһун тыллыбыт,

Браастык саһарчы көрөн
Мичээрдээн тырымнаабит.
Күнгэ тардыстар күүһүн
Харгыстыыр туох баар үһүө,
Сырдыгы, сылааһы ингэринэн
Хамсыы-хамсыы үүнүө.
Суорбанын арынаат кыра оҕо
Ийэтигэр даллангыыр,
Саас ахсын ньургуһун эмиэ
Күнү көрсө сыламныыр.
Ийэни — күн диэн этэбит.
Ньургуһун ийэтэ — күн эбит.

ҮРҮЙЭЧЭЭН

Күн бүгүн күөх тыаба
Күүлэйдээтим өр дуоһуйа.
Бүлүүһүнэн бүрүммүт
Баар эбит ырааһыйа.

Күн сырдыгын өрө кууһан
Сүһүмнүүр онно үрүйэчээн.
Көтөн аһар бэл үрдүнэн
Көңүл барбыт оҕо бүүчээн.

Сайынгы сирилэс тыал
Сэбирдэбэр саһар хатыгнаах.
Туртас кыыл тохтоон аһар
Тумул арыы күөх тылаах.

Хаһан эрэ улуу Лена
Эмиэ манныга эбитэ буолуо.
Билигин арай өрө тыһна
Бидилийэ оргууй устар.

ХОДУҢА КИЭҢЭТЭ

Сайынгы сиккиэр тыал
Сискэ сирилээн ааста.
Сардангалаах чабыл күн
Сабахха түһээт, саста.

Чүөмпэ үрэх үрдүнэн
Чуумпу киэһэ налыйда.
Чыычаах, кэбэ этигэн
Чуор куолаһа уурайда.

Түөлбэ угуор отууга
Түптэ үөһээ унаарда.
Ыччат дьонум тойуга
Ырых-ыраах куйаарда.

Баян тыаһа аһааттан
Барык түүнгэ айаата.
Ону сүрдээх ыраахтан
Сүрэх таайан ыллаата.

Кыбыстыам диеггин
Кыыһырыма дуу,
Күнгэ көрбүт сэгэрим.
Кыраттан да сылтаан
Кыыһырсап
Үлэбиттэн иһэбин.
Ол иһэн,
Боруокпун атыллаат
Көрөбүн эн
Күлбүт
Эйбэс харахтаргын,
Чабылхай да
Сарсыардатаабыр,
Чахчы этэбин,
Эн мичээринг
Экчи
Эриэккэс күн!

КЫРА КЫЫСПАР (көр-күлүү)

Мурун бүөтүн иһин
Ааттаабытым Ика,
Улааттабына кэлин
Өйдүө турдаба, бука.

Оскуолаба киириитигэр
Уларыйбыта Ираба,
Үрдүкү кылааска үүнүүтүгэр
Кубулуйбута Идаба.

Онтон кэлин идэ талынан
Үөрэниэбэ — онно Аида.
Ийэ буолуутун сабана
Ыгырыахтара Ираида.

Биир бэйэтэ биэс буолан
Мин сүрэхпин манньытар,
Икки кыыспар эбиллэн
Сэттэ кыталыктаабым дуоһутар.

ОНИКА

Урут оҕону билбэтэх буолан
Хоһооммор отой тумнубутум,
Ол бэйэм аба буолан
Аны ыллыырга соруннум.

Биэс ыйдаах кыысчааммын
Оҕотутан ааттыыбын Оника,
Оскуола аанын атыллаатын
Ыгырыактара — Вероника.

Тыас эрэ тыаһаатар
Кини харыстыыра хараба.
Киэһээ хойутаан нуктаатар
Сэргэхсийэр музыкаба.

Хайыай, бабар киистэ тутан
Ийэ дойдутун ойуулуоба,

Эбэтэр ырыаһыт буолан
Дьону сэргэхситэ туруоба.

Болбойон да истибэтэр
Сага хоту хайыһарын таптыыр
Ийэтигэр уонна бэйэбэр
Биллэбим буолан даллангыыр.

Кыысчааным, кыра Оникам,
Чээкэлээн өрүтэ ыстанар,
Көр оннук, билбэт буолуохтан
Киһи күнгэ тардыһар.

СЭГЭРИМ КУРДУК...

Соботобун тыаба кэлэн
Сөбө турдум тэтинчээммин,
Күөх дьууппатын кэтэн
Киэркэйбитэ эриэккэһин!

Аһар тыалтан сыыйан
Арыт суһуобун өрүнэр.
Сарсыардатын дьохумсуйан
Күлүгүн ууга көрүнэр.

Күлэн-үөрэн чэмэлийэн
Күнүс күнү көөчүктүүр.
Киэһэтигэр имэ кэйэн
Килбигийэ сөрүүкүүр.

Онтон күнэ эрэ киридэр
Оргууй абай үөһэ тыһнар.
Биллибэтинэн бэл диэтэр
Биэстээх кыыстыы ытамныйар.

Сэрэйэбин, тэтинчээниэм,
Сэгэрим курдук эбиккин.
Ытыр, ылыыр кэрэчээниэм,
Талтал мүөтүн билбиккин!

КЫЫС ХАТЫН

Ыһыах ысыһа кэлбиттин
Ыраас мааны хатыгнар
Алааһы курдаан иллини
Анаан мустан үүммүттэр.

Эһиэкэйдии кэллигизт
Эһиги, кыыс хатыгнар?

Күөх тыанан мэнээктээн
Күн көгүлүн көччүйэн
Сиккиэр тыал мэниктээн
Субу тийэн сибигинэйэр.

Үгкүүлэһэ кэллигизт
Эһиги, тунал хатыгнар?

Суһуохтарын арынаат
Сэмэй кыыс хатыгнар

Килбигийэн, өрө тыынаат,
Кинилэр хоруйдууллар:

Барытыгар биһи баарбыт —
Үөрэр-көтөр аналбыт.

САЙЫЛЫК САРСЫАРДАТА

Санаам көстүбэт кынаатыгар
Салгын курдук уйдаран,
«Айаннаатым» Тараҕанабар
Сайылыкпын ахтыын-ахтан.

Сэмэйдик оргууй-оргууй
Туман быһын арыян
Килбик кыыс оҕолуу
Көрүстэ, үөрэ тоһуйан.

Суорат маҕан суорҕанын
Сайылыгым хасты тардан,
Кини сөбөр хартыынатын
Ойуулаабыт эбит айан.

Оол-ол күөх солко буруо
Үөлэстэртэн унаарыйан,
Көстөр эбээт бу манна
Кыыс киэргэл былаата буолан.

Сарданга кырааскатынан
Сибэкки биһиэ суунап

Иэдэстэрин куурдуна,
Үөмэхтэһэн турдулар.

Аламай күн алын тыаҕа
Көмүс киистээн тайанна,
Ол аата бүгүн сайылыкка
Күүрэһиннээх үлэ саҕаланна.

ҮҮЧЭРЭ КҮӨЛҮМ

Үүчэрэм үөһүгэр
Үрдүк түөһүгэр
Үрүмэ долгуттар күлсүбүттэр.
Көтөр-сүүрэр
Көһөн кэлэннэр
Күөх далайга көччүйбүттэр,
Үүчэрэ, Үүчэрэ
Үчүгэйиэн!
Соботох кини эрэ
Симэммитиэн!

Туой көһүэйэлип
Тулаҕын иилип
Үтүмэн үөттэр үмүөрүспүттэр,
Килбик кийинитти
Күнтэн кисти
Үгүс тэтиннэр үтүрүспүттэр.
Үүчэрэ, Үүчэрэ
Үчүгэйиэн!

Соботох кини эрэ
Симэммитиэн!

Куула тыалыын,
Сайылык ыаллыын
Көй салгына киэркэйбит!
Сүрэх таптыыр,
Тулам ыллыыр
Сааскы кэмэ эргийбит!
Үүчэрэ, Үүчэрэ
Үчүгэйиэн!
Соботох кини эрэ
Сэргэхсийбитиэн!

ХАРА ХАРАХ

Тыас-уус намыраан
Туттум мас уруучукабын.
Арай дууһабар — араллаан,
Утуйбакка айманабын.

Тиргэбэ иннибит кустуу
Туохтан сүрэбим мөхсөр,
Тыалырбыт хомо уутунуу
Туох эрэйин көрсөр.

Баҕар буолуо, суохтаан,
«Түг» дэхэр түүммүтүн,
Биитэр урут лыахтаан
Күрөстэхэр күммүтүн...

Суох! Оннук буолбатах.
Соботох бэйэм билэбин
Тоҕо өрүү хара харах
Түбүккэ түһэрэрин...

НЬУРГУҦУН

Сибэккиттэн эрэ ньургун
Сиздэрэй ньургуһун
Эн туохха ыксаангың
Эрдэттэн тылынның?
Эппиэттиирэ чобуотук
Эриэккэс ньургуһун:
— Күннүүн көрсөргө тиэтэйэммин
Ким да иннинэ үүнэбин.
Сибэккиттэн эрэ ньургун
Сиздэрэй ньургуһун,
Эн туохха ыксаангың
Эрдэттэн тылынның?
Эппиэттиирэ чобуотук
Эриэккэс ньургуһун:
— Күөх таптал илдьитэбин,
Ол иһин үлүмнэхэбин.
Сибэккиттэн эрэ ньургун
Сиздэрэй ньургуһун
Туохха эн ыксаангың
Эрдэттэн тылынның?
Эппиэттиирэ чобуотук
Эриэккэс ньургуһун:

— Маайга тэнгэ үөрсүөхлүн
Мин олус баҕарабын.

ҮРҮҢ ТҮҮН

Биһиги иккиэн испишипит,
Илгийэр салгын сөрүүн-сөрүүн
Элбэҕи да кэпсэппиппит
Бэс ыйынаабы үрүн түүн.
Туохтан манньк үрүн түүнүн
Таайа сатаан сөбөбүн.
Мааны хатыг манган өгүн
Манна дүөрэлиин көрөбүн.
Ол сырдык түүнү санатан
Ыраас мин сэгэрим дууната.

БИЙР КИЭБЭ

Сааскы намын киэһэбэ
Бийр кыыс миэхэ мичээрбитэ
Санаабар, тулам ол түгэнгэ
Сибэккинэн симэммитэ.

Мичил диэни билбэтэх
Мин сүрөбүм нүөлүйбүтэ,
Тоҕо эрэ онтон бэттэх
Түөспэр таптал күөдүүйдэ.

КЫҢЫЛ ЧЭРЭНИИЛЭ

Бүгүн миэхэ үөрүү сүрдээх
Буолумуна, сурук туттум.
Кимтэн эрэ кэлиэхтээх,
Көрөөт ону сэрэйдим.

Кыһыл чэрэниилэтин иһин
Ааппын билбэт буола үөрдүм.
Сүөргүлүүг бука, бу киһи
Сүрүн, кыра оҕолуу, үөрбүтүн.

Онтун, абааччам, иһэ-истээх,
«Чып» кистэлинэн эйнэхэ этэбин.
Оҕолору үөрэтэр үөрэхтээх
Учууталыҥса киһилээхпин.

ҮӨРЭБИН

Харахпын быһа да
симнэрбин,
этиппэккэбин,
Хоспор хайаан да
киирэргин
билэбин.

Ытыс да таһынар
хараҥаҕа
Эн мичээргин,
энчирэппэккэбин,
Сэгэриэм, хайаан да

сүрэхпинэн
сэрэйэбин.

Көс да тайааннаах сиргэ
этэбин,
энчирэппэккэбин,

Санаан түһэ, биитэр үөрэ
иһэргин
билэбин.

Миэхэ биир оннук
киһилээхпин,
энчирэппэккэбин,

Бэйэбинээбэр да ордук
билэрбиттэн
үөрэбин.

БУРУЙДААХ

Үлэлиим-хамсыым
Ааспат,

Сытым-хаамыым
Тулунпат,

Минньигэс ыары
Арахпат.

Миэхэ биир кыһын
Киэһэ этэ

Булгуньяхтаах
Ньургуһуннуу кыһы
Көрдөрбүтэ
Буруйдаах.

ДУОРАЙ ЫРЫА, ЭН ДУОРАЙ

(Ырыа)

Сайылыгым үрдүнэн
Намын ырыа дуорайда.
Миигин дууһам күүркэтэн
Хаамсар күөххэ угуйда.
Оо, ырыа, эн ырыа,
Дуорай ыраах, эн дуорай.

Сэгэрбинин сиэттиһэн
Сэмээр тыаба тахсабыт.
Таптал туһун сипсиһэн
Сэгэлдьиһэ хаамсабыт.
Оо, ырыа, эн ырыа,
Дуорай ыраах, эн дуорай.

Уран тылтан чочулан
Айыллыбыт ырыалар
Таптал кымар сабыллан
Уйаланаллар дууһабар.
Оо, ырыа, эн ырыа,
Дуорай ыраах, эн дуорай!

САИАҒАС ХОЛКУ ЭБИККИН

Чаран тэттигиттэн бэлэхтэтэн
Дьураа көнө уңуохтаммккын,

Улуу Лена эбэбиттэн
Уларсагнын суһоухтаммыккын.

Кыһынгы киис тирииттэн
Кырийагнын хаастаммыккын.
Үгүс хара хаптабастан
Үргээн үкчү харахтаммыккын.

Күөрэгэй чыычаахтан күндүлэтэн
Көмүс чуораан куоластаммыккын,
Күн кыырпабын хомуйагнын
Кыра обуйук уостаммыккын.

Тахсан эрэр сарыалы
Таптаан имгэр сыһыарбыккын,
Кутааланар куйаабыгар
Күөх тапталгын сырайбыккын.

Ол иһин да, мин аналым,
Олус кэрэбин, истиггин.
Сахам сирини, Леналы
Сайаҕас холку эбиккин.

КЭРЭБИН НЬИИ

Сэгэриэм,
Тапталым туораах буолан
Сүрэххэр хатаммыт.
Сиик тардан, силис анньан
Силигилии тыллыбыт.

Ол иһин
Күн уотуттан
Күлэ-үөрэ турар
Көнө, дьураа
Тэтигини
Кэрэбин ньии.

ДЬЭҢКИР УУ

Таптал диэн
Таас уруйэттэн
Сүүругүрэ, күлэ устар —
Дьүһүнэ суох
Дьэҥкир уу.

Онно
Мэник бэйэҥ
Сүүрэн кэлэн
Сөтүөлүөҥ, умсуон дуу.

Оччоҕо
Оннук ыраас
Алмаас таас
Дууһаланан тахсыабыҥ.

КӨҮТҮӨМ

Чыычаабым обото, күн бүгүн
Тапталгын тулук гынан

Сүрэхиятэн үргүттүн
Эчи сүрүн, ама манан
Мунгурданыа үнү дуо, сүөргүтүн.
Көмүһөм,
Өйдөөн кэбис инникитин:
Сааһын тулдук эргиллэрин
Көһүтүөм.

БИЛИММЭТИН

Тапталым ньургунуна тылынна.
Сэгэриэм, чэхчы күөх саас
Эн эбиккин.
Инникитин
Кэхтэр диэни үйэ-саас
Билиммэтин!

БААҤЫНАЙЫМ КЫҤҤА

Алыптаах тыл чыычаабын
Албас кэриэтэ тутабин.
Кини туох алмаастаабын
Көмүспэр эйиэхэ аныбын.

Бааһынайым кыыһа,
Баарым-суоһум сыыһа,
Умнубаппын олох, ыра,
Оннук, сүрэх таптыыра.

Төрөөбүт сахам тылыннан
Салгын тынан тыынабын.
Ардыгар сыанаба тахсан
Бэл ыллаан намылытабын.

Бааһынайым кыыһа,
Баарым-суоһум сыыһа,
Умнубаппын олох, ыра,
Оннук, сүрэх таптыыра.

Кимиэхэ да кэпсэммэт
Килбик биис ууһабын.
Арай арылхай харабын
Аһар сырдык дууһабын.

Бааһынайым кыыһа,
Баарым-суоһум сыыһа,
Умнубаппын олох, ыра,
Оннук, сүрэх таптыыра.

СИИК БУОЛАН

Бүгүн кэрэ да киэһэ,
Күн хайа кэннигэр куоппут.
Ол-бу туһунан сэхэргэһэ
Сэгэрбинин тыаны буллубут.
Мутукча сытынан тыынан
Кырыска тийэн олордубут.
Сарсыһыны үлэттэн сабаалаан

Сэхэммитин тобуллубут.
Кэпсэтин тугун истээрн
Күөх чараг уулуу чуумпурбут.
Бэл биһигиттэн кистээн
Уһуу тыал утуйбута буолбут...
...Түүн ыраатта. Тыа быһынан
Күн көмүс киистэтин аста.
Сэгэрим сылайбыт быһынан
Мин түөспэр киирэн, саста,
Сибэккилии нарын ньуурун
Сөбө олордум өр, одуулаһа.
Көр, эһиэхэ хоһуйуохпун
Ситэ хаппат тылым уһа.
Көй чыычаахтара уйгуурдан
Кини сотору уһуктуоҕа.
Кыламанын оргууй аһан
Сүөргүлүү көрөн, соһутуоҕа,
Күн уотуттан кыбыстан
Айылҕа ытарбатын киэр кэйиэ.
Оттон мин ол харахтартан
Сник буолан сэмэлийиэм.

КИНИ БЫҢЫЛААҔА

Ханна эрэ
Өрдөөбүтэ
Биир кыһы көрбүттээхпин..
Кини гьэнэ
Кэрэтэ

Кини этэ, киһиргэһиппин.
Уһуу дьураа
Тэтигини
Сөбүмэр көнө угуохтааҕа.
Кыыспыт халлаан
Иминни
Кыһыл, нарын уостааҕа
Айылҕа анаан
Айбытын курдук
Анды хара суһуохтааҕа.
Хамсаан ылар,
Эмиэ оннук,
Сага ыйды хаастааҕа.
Истиэхтэн кэрэ
Олус чуордук
Кыталыктыы куоластааҕа.
Олохтон үөрэр,
Олох оҕотук,
Өрүү бэһиэлэй майгылааҕа.
Уолан таптал
Уотун саҕар
Мичээрдээх дыкти харахтааҕа
Көрбүт эрэ
Тыллыһы матар
Кыһа кини быһылааҕа.

УУЛАРЫТТАН УЙГУУРПУТ

Күүстээх уотун

Күн көбүрэтээт
Күөх мыраанга кирийбит.

Күпсүөр тыал
Кинини көрдөөн
Куула тыаны кэрийбит.

Сордон өрөбөтүнүү
Сулумах былыт
Саһара дуйдаммыт.

Сунумнуур Лена
Собо хатырыгыны
Солко суорбанга сууламмыт.

Утаакы буолаат
Утуйаары буолуо
Улук чуумпуга уоскуйбут.

Арай кини
Уоллаах кыһы
Ууларыттан уйгуурпут...

КЫЫС ОҔО КЭРЭТЭ

Кыыс оҔо кэрэтэ
Кыталык кэриэтэ
Наһыллык,
Намыннык
Устабын кынтайа.

Кыыс оҔо кэрэтэ
Күөрэгэй кэриэтэ
Нарыннык,
Намчытык
Туойабын дьыэрэтэ.

Кыыс оҔо кэрэтэ
Кырымна кэриэтэ
Сүрэхпин
Сүүдүтэр
Нап-нарын күлүүтэ.

Кыыс оҔо кэрэтэ
Кылаатым кэриэтэ —
Үйэбэр
Ахсаабат
Мин дьолум бэлиэтэ.

ТАХСЫЙ, ТАХСЫЙ АТААРА

Барар буоллум мин ыраах
Тиксин кыра куоратыгар,
Буурба силлиэ аргыстаах
Хоту муора кытылыгар.

Угуйаллар туундара
Умуллубат уоттара.
Тахсый, тахсый атаара
Тапталлабым, эн, Шура.

Умнуом суоџа, доџоруом,
Олох дохсун да баалыгар
Күннүүн-түүннүүн ньиргинһэр
Көхтөөх үлэ да быһыгар.

Умайаллар ыгыра
Ухук Тиксии уоттара.
Тахсыый эрэ атаара
Тапталлаабыам, эн, Шура.

ОҢО БАРАХСАН

Көмүһүм оџотоо,
Уолан тапталга умайан,
Чуумпу киэнһэлэргэ тахсан
Сүөгэй хойуу
Салгынгна
Сөтүөлүүрбүт,
Сүрэхтин дуоһуйа,
Астына
Сөрүүкүүрбүт.
Ол онтон
Түмүгэр,
Иккиэммит таптала
Холбоһон,
Эн түөскэр
Оџо барахсан чаџаарар.

САРДААНА БИҢИККИ

(ыры)

Сайынгы күн киирэр кэмигэр
Кытылга киирэммин хаампытым.
Биэрэккэ үрдүк сыыр түөһүгэр
Сардаана үүммүтүн көрбүтүм.
Күн көмүс утабын кууһаары
Күөрэччи илинтин далайбыт.
Киэнһэнги сарыалы уураары
Кыс курдук тэтэрэ умайбыт.
Сардаана сибэкки, эйгин
Сэгэрбэр дьүөрэли санаатым.
Күн кыһар киэнһэнги сүүмэбин
Сайыһа хааларгын хайџаатым.
Соџотох сардаана, эйингин
Тиэргэним иһигэр көһөрүөм.
Эн биһи, күн айы, киэнһэтин
Дуоһуйа кэпсэтэн, мин үөрүөм.

Харыбар эн чаһыыгын
Баанабын,
Туохтан да тыаһырын
Таптыбын.
Кэтэбин
Тоџо эрэ эн чаһыыгын,

Этэбин:
Санатар сүрэбинг тыаһын.

Тапталгын этээри гыммыт
Мүнүүтэбэр
Эн сүрэбинг арыт
Итинник тэбэр.

Дьэ, ол иһин үйэ-саас
Илдэ сылдьыам!
Сүрэхпини хайаан да
Харыстыам!

ТЭТИНГЧЭЭНИМ

Дорообото тут миигиттэн,
Мин эйэбэс тэтигчээниэм,
Бу дойдуга үктэниэхтэн
Көрсүспэтэх да ырааттабыан.

Тэтигчээниэм, тэтигчээниэм,
Бу туохтан хоргуттуң,
Санаан кэлбэт буолла диэн
Суһуоххун суулуу туттуон!

Хайыамый тэтигчээниэм,
Олох араас түбүктэрин,
Уон сылга биирдэ үктэниэм,
Умнубаппын ээ, иэстээхпин.

Билбэтиң, тэтигчээниэм,
Мин турабын ээ, мин,
Кимнээх кэллилэр диэмэ,
Көрөн сөхтүң элбэхпитин.

Күн-дьыл хаара баттаан
Кырдыга да уларыйдахпыт.
Олох сылынан тамнааттаан,
Номнуо кырдыа бардахпыт.

Эн эдэргиниң — бу сэгэrim,
Ол лыахтаан ойор Оникам,
Уонна инники кэскилим —
Туйах хатарааччы Айдыным.

Билэн кэбис барыбытын,
Кэлин көрсө кэлиэхпит,
Онно биһиги былыргыбытын
Ситэ-хото кэпсэтиэхпит.

Эйигин эрэ көрө түһүүм
Ырыа ылламмытынаң барар,
Дыктилээхэй эн күүһүң
Эргитэр эмиэ музабар!

Сиэтэн киллэрэн дьибэр
Дьукаах онгостубут киһи,
Олох сырдык эйгэтигэр
Ырыа ахан ылланаа ини!

ОБО СААС

(Поэма)

Үөлээннээхпэр О. В. Г. ананар.

Чэмэлкэй ыраас күннүү
Обо саас, обо саас.
Сүрэххэ чүгас өрүү,
Сүрдээх диэн сылаас.
Сайылыгым «Арыылаах»
Алыс да ахтылбаннаах,
Кинини санаатарбын
Өйдүүбүн обо саасын.
Таптырым атах сыгыннаах
Үрүмэчилини сырсарбын,
Мэник тыаллы дайан барыах
Дьизэрэн тэбэ кылыарбын.
Көрө сөбүөх үчүгэйдэр
Үөрүнньэн чараннарыг,
Олус да кэрэлэр ээ
Кыталык хатыннарыг.
Оччолорго тар, бутугас
Буолара быдыаһык ас.
«Арыылаах» күөлүгэр киирэн
Эһэлэрбит балыктыыллара
Ардыгар собобо илиминээн,
Хата, онон ыһыктыыллара.
Сайылыкка биэс орой
Мэник уол улааппыппыт,

Бааска, Устүөпкэ, Куосаампый
Уонна Куола, кыра бырааппыт.
Күөлү тула сайыныгар
Оттоһон бурбачыһарбыт,
Арыт ардаан, сарсыныгар
Бугул тиэрэрбит, субуу ыһарбыт.
Биирдэ убайбын сайыһан
Оскуолаҕа тийбитим.
Санаабар, оо, сандааран,
Улахан да дьизэ этиг.
Ылдьыт киһи кэмчиэрийэн
Муннукпун булуммутум.
Чуорааны кытта киирэн
Убайбынаан олорсубутум.
Санаабар кэмниэ кэнэбэс
Аан дьэ аһыллыбыта,
Ачыкылаах Сэмэн Сэмэнэбис
Остуолга оргууй ааспыта.
Сурунаалын уураат киһи
Хараҕа миэхэ игнибитэ,
Сага кэлбит киһини
Көрдө-көрөөт билбитэ.
Аттыбар тийэн кэлэн
Санньыбын таптайбыта,
— Аатыг кимий, бу эн,
Хаһыг буолла? — ыйыппыта.
Онуоха дьэ үөһэ көрөн:
«Алтам», — диэн хоруйдаабытым.
Элэккэйигэр эрэнэн
Эрэх-турах санаммытым.

Чочумча тохтуу түнээт
Миэхэбэ мичээрбитэ,
— Сааһын итэбэс эбит,
Эниил кэлээр, — диэбитэ.
Снтон нөнгүө сылыгар
Оскуолаба киирбитим.
Тыл, ахсаан уруогар
Чобурбас киһи этим.
Кыһынгы уһун өрөбүлгэ
Дьоммор кэпсээн үөрдэрим —
Туохтаабар да кинилэргэ
Буолара бастыг кэһиним.
— Үөрэхтээх киһи буолан
Иитиэбэ, — үөрэрэ аҕам.
Ыар олоххо аалларан
Кини олус ыарыһаба
Сүрэбин баҕатынан
Үлэлэһэ сатыыра,
Күнүс тиэргэнгэ тахсан
Хаар күрдьэрэ, мас кыстыыра.
Оннук сылдьан биир киһэ
Оронугар охтубута,
Хайдах эрэ балабан иһэ
Харагарбыкка дылыта,
Ийэм сылаас үүт иһэрдэн
Санаатыгар эмтиир курдуга,
Түүнү быһа бүөбөйдээн
Аттыттан арахпатаба.
Аҕабыт хас тыһынытын
Аргый ааба сыппыһыт,

Улук чуумпуга баһыттаран
Устунан нухарыйбыһыт.
Быһый атахтаахпыт, тукаам,
Эн эрэ бааргын, быһыыта
Биэлсэргэ ыстан, кытаат,
Бэргээтэ аҕан ыарыыта, —
Ийэм титирэс куолаһын
Уум быһыһынан истибитим.
Ыксалынан тагнаатын
Таһырдыа тэбиммитим,
«Чэ, тоойуом» — эрэ диэбитин
Кулгаабым истэн хаалбыта,
Ситэри этиэр диэритин
Тигилэбим хараарбыта.
Таһырдыа им-балай,
Мутук тостор тымныыта,
Харыйа тымтыктыы арай
Тыһыным кэннибэр тыһыргыыра.
Бөһүөлөк онтон биэс-алта
Биэрэстэлээх сиргэ баара.
Энэм кэпсээнин саната
Ол-бу барыйара аара.
Бөһүөлөк чугаһа «Үрдүк Сыыр»
Былыр иччилээх дииллэрэ.
Ону өйдөөн, сүрэбим хамсыыр,
Мэктиэтигэр төбөм эргийдэ...
Онуоха эписиһэн тымныы
Улам ыга ылан испитэ,
Уйан сирбиттэн халтангы
Урут нэдэспин иһэлиппитэ.

Ол айаннаан истэхпинэ
Араас санаа кирибитэ:
«Арай мин төнүннэхпинэ...
Тонгуом, эрэйдэниэм кэриэтэ»,
Тымны хаарыйарын курдук
Тутах санаа миигин кууһар.
Ханна да хамсаппакка оннук
Хам ылых курдук санаабар.
Онно өйдөөтүм учууталым
Кылааска эппит бигэ тылын:
«Үлэлээң, айың, охсунуң,
Олох иһин хорсун буолуң!»
Онтон кэлин быһаарынан
Инним диэки хардылаатым.
«Суох, суох, кыах баарынан
Сыалбын ситиһэргэ!» — сананым
Орто дойдуга күүстээх
Оо, эмчит эн баар эбикин!
Аҕам үстэ кэриэһин эппиттээх,
Өйдүүгүөн, ону тириэрбикин!
Ол курдук биир хардыы
Олоххо сыанатын билбитим.
Суолбар кустугунан сырдыы
Ол түүн туруо мэлдьитин!
«Оҕодоор, киһи угуоҕар
Уһаат саҕа уот кытыастар,
Арыт сүүтүк саҕа буолар,
Ардыгар улаатан ылар» —
Ити курдук хаһытаан ылар
Кыра Баанһа сүүрэн кириэр.

«Күтүөппүнүүн көрдүм» — ааттаан
Күүркэтэн эбэн биэрэр.
Омун киһи Оппуонһа
Тутуох курдук сананна.
Ааны таласта... уонна
Кини даҕаны толунна.
Сорох «иччини» дакаастаан
Сымыйанан ууну эрдэр,
Онно саҕаланна киэң айдаан,
Сагарбата арай Бииктэр
Уонна: «— Миэхэ кинигэтэ
Туттарың эрэ», — диэтэ.
Бары сөбөн, хайаан дуу
Чочумча ах бардыбыт,
Оттон дьэ, өй булбуттуу
Уолбутун атаардыбыт.
Бииктэр туохха түбэхэр...
Бэйэбитин көрсөбүт бары
«Барыа суоҕа» — диэн кэтэхэр
Баара онно даҕаны.
Кэмниэ-кэнэбэс киһибит
Күлбүтүнэн кириэн кэллэ
Онно үөрбүтү эриэхсит,
Хата, киһи да күлэр.
Кинигэни үһүө буолан
Уолаттар аҕалбыттара,
Арай онно быыс булан
Бииктэр тахсан барбыта.
Сарсыныгар билбиһит
Таһараа Маайа эмээхсин

Харагаба испиискэнэн
Атабын тумсун сирдэтэн
Өрүөстээбин үүрэн кэлбит.
Чэмэлкэй ыраас күннүү
Обо саас, обо саас,
Сүрэххэ мэлдьи сылаас.
Сайылыгым «Арыылаах»
Алыс да ахтылбаннаах,
Кинини санаатарбын
Өйдүүбүн обо саасын.
Сайылыгым «Арыылаабым»
Дууһам эйинэхэ абылаппыт.
Ийэ дойдубар тапталым
Эйигиттэн сағаламмыт.

Дуодууларым
Алаахым
Алгыһынан

* * *

Жүөх сайыным үгэнигэр
Саха омук тобуоруйар
Ыһыах ыһар түгэнигэр
Сайылык алааһа сьттаах,
Самай дыкти уохтаах
Күн утаһын күлүмнэтэр,
Күүһү-уоһу чэбдигирдэр
Күннээх чорооммун
Көтөхсөн,
Көр,
Сардааналаах күннэрбэр
Эргилиниэбим.

ЫАМ ЫИА КЭЛИИТЭ

Көбөнүм үөрдүһэн көтүүтэ,
Көлүйэ күөллэргэ түһүүтэ,
Үрүйэ үрэбим сүүрүүтэ
Үлүскэн сүүрүгэ күүрүүтэ. —

Ыам ыиа биһиэхэ кэлиитэ,
Ымайа бэлэхтиир кэһиитэ!

Сырдык күн сарыалын ыһыта
Сир симэх оһуорун анньыта,
Күөх нуобай мутукча тыллыта
Күөгэйэ-нуобайа хамсыта. —

Сааскы ый биһиэхэ кэллэбэ
Сайыммыт эргиллэн эрдэбэ!

Ситэри сирэммит сир ньуура
Сүүс араас өгүнэн оонньуура,
Сонуокка тыраактар тыаһыра
Сарсыарда чуумпуну аймыра,—

Сааскы ый биһиэхэ кэлинтэ
Кэскили тэринни үөрүүтэ!

Сырдык күн сабахха түһүүтэ
Сир-ийэ киэркэйэ көстүүтэ,
Эдэр кыыс үлэтэ бүтүүтэ
Эйэбэс сэгэрин күүтүүтэ, —

Бам ыйа мичээрэн кэллэбэ
Тэтэркэй иминэн кэйдэбэ!

Ыччаппыт сағаны айыыта
Ырыанан ыраахха дайыыта,
Тымны тыал кыйдана барыыта
Туох кэрэ көстөрө — барыта,

Бам ыйа биһиэхэ иэйинтэ
Сааскы ый биһиэхэ кэлинтэ!

ХОРУИ ХОҕООН

Хаарыан Намтан Маайыскай
Ханна эрэ Малыйаарыскай.

Күннүк Ураастыырап.

(«Хотугу сулус» 5 №, 1984 сыл.)

Хайдах курдук хаады тылый,
Хайдах оннук баҕайынай?
Утуя да сыппыт
Уһуктуон сөп.
Хаарыан көмүс сылларын
Халтай хаарга хаамтаран,
Уран намчы тылларын
Умнууга тамнааттаан
Хаарыан Намтан Маайыскай
Хайдах ханна малыйаарыскай?
Хайдах курдук
Хаады тылый,
Хайдах-хайдах баҕайытай,
Ханна баран малыйар
Хаама сылдьан Баһылай.
Хайа айыыта бэрт буолаарай?
Айар тылбыт аҕата
Аарыма кырдыаҕаспыт,
Күндү ытык убайбыт

Күннүк Уурастыраппыт
Көбүтэр сымалтан
Күлбүтүн,
Тыхаранбылаан
Тылласпытын
Кыһырбычча, кыһыйбычча
Тыл айар дьаллыгар
Тырыппалаһан көрдөбүм.

ТУРУУЛАҤАН КӨРҮӨХПҮТ

Сыарбабыт бытаан,
Сыылла сатаан
Суолбут ортоугар эрэ
Сыбарыйдахпыт.
Сыл-хонук баттаан
Сааһыра быһыытыйа
Санаан көрдөххө
Сыылбатыйдахпыт.
Сэмэн Тиитэбис
Сэмэлээбитин курдук
Намтан биниги
Набылбыт оччо дуу,
Чабылбан
Чабылыс гынан
Чабыллыбытын
Этингин этиппэтэх
Эрэйдээхтэр биниги дуу?
Кэбис, ону санаамаых.

Киһи да киһититтэн,
Дьөһөгөй оҕото да
Дьөһөгөйүттэн,
Тус-тусна талааннаах,
Тус-тусна сырыылаах...

МИН БУЛЧУППУН

Тыл. Тыл.
Бэргэн тыл.
Итэбэйинг,
Эрэнинг,
Тыл баар
Тайахха да бэриллибэт
Тахсыылаах булт,
Үйэнэн көмүллүбэт
Үтүөкэн да булт.
Тайбаҕа хонобун,
Театрга олоробун —
Син-биир бултуубун,
Хас хаамы,
Хас харды аайытын
Ол көстүбэт «кыылы»
Мин ытыалыбын.
Кистээбэппин,
Кэмсиммэппин,
Сүүсчэкэ ытыһы
Халлаанга да ыттарбын,
Оннук,

Ол курдук
Оччо кыныылаах
Халтайга сырыылаах
Хаамыылаах булт.
Этэбин,
Эрэннэрэбин
Кырсаттан да ордук
Кылаан өргөс
Кылыс тылы
Күнүс-түүн манаан
Ытабын, ытабын.
Ол аата мин,
Тыаһа суох саалаах
Тыл булчута
Өттүк харалаах,
Илии тутуурдаах
Төһнүөбүн баҕалаах.

Кырдал устун
Кылыталаабытым,
Кыах тийиҕэт,
Ыстангалаан да ыллым,
Ычам кэмчитэ бэрт.
Ол кырдалга
Оһуоһай өрөгөйдүүр,
Хас сарсыарда
Ким ыллыыр, үңкүүлүүр.

Дьингэ ол онно
Тэриллибит түөлбэ ыһаах
Талбыккар оонньоо,
Ким кыахтаах —
кыттыахтаах.
Ол дьикти кырдалым —
Поэзия кырдала.

Суруйартан уруучукам
Аккаастаабат,
Айартан өй-санаа
Ахсаабат.
Суруйуоххун динлэр
Дьоннор,
Кэм кэлэрин билбэттэр
Олор.
Айар да муокастаах
Буолар,
Биризмэни салгыһыга таах,
Ыспаттар.
Биир киэһэ сорохтор,
Ардыгар,
Поэманы олоро охсоот
Айаллар.
Дьыл барыта быйаһнаах
Буолбатах,
Айар оннук таһымнаах
Буолуохтаах.

ДОЙДУМ ДЬОНУГАР

Сылбай уубун,
Сылаас уубун,
Утуйар уубун,
Киэр кыйдаан,
Киирдэ сайан
Санаам талба-талы сирэ,
Сахам сирэ, Сахам сирэ!
Иэйэн туран,
Итийэн туран,
Абынным эбээт эйигин,
Истин сахам сирин!
Эйнэхэ баалар
Кыһынныын харсыһар,
Куйаастыын хатыһар
Буулаба күүстээх,
Модун сүрэхтээх
Кыраттан чабыйбат хотойдорум
Мин хаан-уруу ытык дьонум,
Ол кэниэ
Миэнэ
Олохпор анаммыт доборум.
Дойдум дьоно!
От охсон куйуйбатабым иһин,
Ходуна устун кылайбатабым иһин,
Этэбин —
Айылба тугу бэлэхтээбитинэн,
Үйэлээх тапталы итэрбитинэн
Энигинниин

Мин бииргэбин!
Эмкэ кэлэн,
Күүс эбинэн,
Эрчимирэн
Энигинниин туойуом, ыллыам,
Дойдум дьоно!

ТАЙБА ОРКЕСТРА

Халыг тыаба
Халлаан сырдыта
Хабараан тыас
Хабылла түстэ.
Хаардаах сытар
Хара тыам
Хайдах эрэ хамсаан ылла.
Тохсунньутаабы
Тонг тинтэр
Тостон барчаланыылар.
Сүгэ, эрбин
Сүргэни көтөбөр
Сытыы хапсыһыылара,
Үгүс элбэх киһи
Үлэбэ үлүһүйбүт
Үлүскэnnээх үөрсүүлэрэ
Дохсун музыка буолан
Туманнаах сассыарда
Тохтоло суох кутулунна.
Сага тутуллар кулууп

Саргылаах оркестра
Саманна дуорайда.
Өр-өтөр буолбата
Хаарга сүүрүүрбүт
Көмүс көлөһүнтэн
Харалдыкпыт табыста.
Көрүөх бэтэрээ өттүнэн
Күлүмүрдээн көстөр
Көмүрүө хаарым үрдүнэн
Кэлим күүс суоһуттан
Күүстээх өрт уотунуу
Көхтөөх үлэ
Күүдэпчилэнэ түстээ...

УОН СЫЛ

Умсулбаннаах,
Уолусханнаах
Уон сыллар
Олох үтүөтүн
Олох мүөтүн
Сомсон ааспыт
Эдэр сааспыт.
Умсулбаннаах
Уон сыллар!
Киһи эрэ
Хараастыан курдук,
Киһи эрэ
Кэмсиниэн курдук

Аттыбынан
Аргыстаһан
Ааһа көплүгүн
Аахайбатах эбиппин.
Умсугуйбут,
Уон сылларым
Мин дьылбабар,
Мин олохпор
Туох үтүнү,
Туох мөкүнү
Таайаннар,
Хангыл аттыы
Халыһыйан
Ханна куоттулар.
Биирдэ санаан,
Биирдэ сыаналаан
Көрдөхпүнэ,
Уол оҕо,
Уохтаах
Уурала буолан
Уонунна диэбитим,
Килбик кыыс
Кэмчиэрийбит
Кэмчи мичээрэ буолан
Кэбиннэ диэбитим,
Кыыстаах уолбунан
Кубулуйан,
Умсулбаннаах
Уон сылларым
Кэлин да эргиллэн

Кэлэ туруохтарын
Көрөн,
Төлкөлөөн
Итэбэйдим,
Эрэнним.

УОН КЫТАЛЫК ТОЙУГАР

Кынтайбыт,
Кылбайбыт
Уон кыталык
Набыллык,
Сыыдамнык
Хамсанан
Үгкүүлээн тэйэллэр.
Дьээрэнгкэй тэбэллэр.
Ол аайы
Эгэлгэ нотанан
Арыт санныылбан
Арыт үөрүү кынаттанан
Дууһаны долгутар
Музыка дуорайар.
Кынтайбыт,
Кылбайбыт
Уон кыталык —
Тарбахтар,
Набыллык,
Сыыдамнык
Арайаал түөһүгэр

Үгкүүлээн тэйэллэр.
Оччоҕо, ардыгар,
Хараасты долгунугар
Хам баттатан
Харах уута санныыйар.
Ардыгар,
Үөрүү үгэнигэр
Өрө үттэрэн
Харах уунан бычалыйар.

ОҢУОКАЙ

Добор кинигинээн
Дорооболоспут курдук
Добордуу илиилэр
Сизттистилэр,
Күнтэн төрүттээхпитин
Көрөн итэбэйиң диэбиттин
Күөх кырыска
Көччүйдүлэр иллини,
Онтон дуо,
Оболордуун-кырдыбаастыын
Ойон-тэбэн
Оһуокайдаан
Сэгэлдыстилэр.
Олоруох айылаах
Отой суох,
Оннообор,
Отуччалаах сиэннээх

Офонньор эһэм
Оһуокайдастаҕа үһү.
Ол иһин буолуо,
Былыр былыргыттан
Билингэ диэри
Бу бухатыыр үгкүүтүн
Бар дьонум
Биһириир эбит.

КӨМҮС КӨЛӨХҮН

Буойун чэнг окуопаттан
Суоһар өстөөбүн өлөрдөбүнэ,
Дойдуга иһин толуйбуттан
Сүүрүө сүүһүгэр көлөхүнэ.
Ити көлөхүн —
Көмүс көлөхүн!

Булчут ахсым сырыыга
Булт суолун көрдөбүнэ
Будулбан, туман тымныыга
Сүүрүө сүүһүгэр көлөхүнэ.
Ити көлөхүн —
Көмүс көлөхүн!

Үлэһит таас хайаны
Дьөлө көйөн үттээтэбинэ,
Киниэхэ хайаан даҕаны
Сүүрүө сүүһүгэр көлөхүнэ.

Ити көлөхүн —
Көмүс көлөхүн!

Геолог ытыһыгар тутан
Алмаас кыырмаҕын көрдөбүнэ,
Эрэйдэммит дьолун булан
Сүүрүгүрүө көлөхүнэ.

Ити көлөхүн —
Көмүс көлөхүн!

Поэт бэргэн тылы ирдээн
Утуйбакка көрдөөтөбүнэ,
Таба тутан үөрүүтүттэн
Сүүрүгүрүө көлөхүнэ.

Ити көлөхүн —
Көмүс көлөхүн!

Күн көрүн тута
Күнү-дьылы ыппатабым иһин,
Көдьүүһэ, түмүгэ
Кэрэгэйиттэн кэмсинэбин.

Сынньалагы кэтэһэммин
Сыалбын-сорукпун хаһааммытым
Сыһатын билинэммин
Эдэр ыччаппар сүбэлибин:

Кэскиллээх дыала иһин
Эдэргититтэн үлүмнэһин,
Өйдүөххүт сааһыран иһэн
Күн-дьыл кытыгыраһын.

Төрөөбүт үһүбүн
Күн көмүс утабын
Сыйыыта,
Сир-дойду симэбин
Аһыта
Төрөөбүт үһүбүн.
Тыал намчы хатынҥа
Ыллыта,
Ньургунун кырдалга
Тыллыта
Төрөөбүт үһүбүн.
Хайаба ылаагы
Түһүүтэ,
Дьон-аймах үлэбэ
Күрүүтэ
Төрөөбүт үһүбүн.
Ол иһин ырыа-көр
Аргыстаах,
Олоххо эйэ-дьол
Баарыстаах
Айанныыр буолабын.

Кэрэ!
Оо, кэрэ!
Кэрэ эн
Күүстээххин даһаны.
Эйигин өйдүүр
Эйигин кэрэхсиир,
Эйигинэн киэркэйэр
Сир-ийэм!
Эйиэхэ
Сүрөбим сүүйтэрэр,
Эн тускар
Эт дууһалыын бэринэр
Айылдам дьонугар
Сүгүрүйэбин!
Кэрэнэн айыллыбыппыт
Кэрэтик барыахпыт...

МИН УИАҢ САННЫБАР

Хаар, тунал маҥан хаар,
Куба ньуолах түүтэ
Кырпай сыа хаар
Эдэр сааска ахта,
Эйигин күүтэ
Эймэнэрбит оҕо дьоннор.
Ол уолан сахха
Олус да кэрэ

Олус да күндү кэм этэ.
Оттон билигин
Олох атын хартына.
Хайдах эрэ, хайдах эрэ
Дышпиэн тыйыс тына
Дууһабын хаарыйа
Сылын аайы дыбарсийан,
Кыыдамныыр
Мин уйан санныбар.

ХАРЫСТААН КИНИНИ!

Кини! Кини!
Кини диэн — Улуу тыл!
Тыл да буолбатах — Олох!
Олох сабыллар
Отой кыраттан,
Өрүкүйүү уонна нэيي
Үрдүк күүрүүлэригтэн.
Онтон сабаланаар
Олох бэйэтэ!
Сыаната кэмнэммэт
Сыаналаах
Айылба дыкти айгыта —
Кини.
Кини — бабар бүрэ,
Бабар кэрэ да сэбэрэлэннин,
Кини — бабар татым,
Бабар өйдөөх да бэйэлэннин

Сыаналаанг кинини!
Кини диэн — олох!
Харыстаанг кинини
Тыыннааҕар.

ИТЭБЭЙДИМ, ЭРЭННИМ

Таптал, таптал...
Таайыллыбат таптал.
Эн тускунан туойбатах
Эйиэхэ олобун анаабатах
Ама ким баар үһүнүй?
Ол хаһан этэй,
Ол ханна этэй,
Мин эйигин көрбүтүм
Эйигинниин буолбатах
Күннүүн көрсүбүтүм...
Ол күнтэн ыла
Отуттан тахса сыл
Номнуо ааһа обустаҕа...
Дьокуускай күөх парката
Дьолбутун тосхойбута...
Түөрт чыычаахтарбытын
Олох киэн аартыгар
Көтүттүбүт
Куорсун үүннэрэн.
Көһүтэбит аны
Үгүс элбэх сиэннэнэн
Үрдүк үөрүү тиксэрин.

Таптал, таптал...
Таайыллыбатах таптал
Итэбэйдим,
Эрэнним
Кни өссө кииллийэн
Үйэбитин моѳуобун.

ТУЛЛУКТАР

Туллуктар, туллуктар,
Туналы манган туллуктар,
Туох иһин
Тонгуй сүрэхпин
Туойарга күһэйдигиэт?
Туллуктар, туллуктар,
Туналы манган туллуктар
Эргилиннэргит эрэ
Эт сүрэхпинэн
Эбэрдэлиэхпин баѳарабын.
Тулалаан турар
Тоѳой сэлэ дойдубун,
Эһиги,
Туналы манган туллуктар,
Эргилиннэргит эрэ
Сарпа сарыал
Саһарѳатын
Саѳахтарга
Сандаарпытынан барар.
Ол аата,

Салаллан иһэр
Сандал саас
Суһал илдьиттэрэ
Эһиги эрэ буолаѳыт.
Туллуктар, туллуктар,
Ол эрэн тоѳотун билбэппин,
Тоѳо эрэ тонгуй сүрэѳим
Эһиги эргилиннэргит эрэ
Хайдах эрэ хараастарга дылы.
Хайаан даѳаны
Хаар манган өнүттэн
Хара сүүмэх баттахпар
Хаалларан биһэн ааһаѳыт.
Ону ол диэбэккэ
Эһигини, эбэрдэли кэрсөбүн!
Эргиллэ турун.
Туллуктар, туллуктар,
Туналы манган туллуктар.

ТААС СИБЭККИ

Көрөргүт курдук
Ыраас хонууттан
Күөрэйэн таѳыста
Таас сибэкки.
Уу кутан атаахтатан
Үннэрбэтэхтэрэ
Эбээт кинини.

Ол онугар
Сымара тааһы
Тохтообокко
Дьаптайаллара.
Хойгуо, күрдьэх өтүйэ тыаһа
Күннүүн-түүнүүн
Хатыйсара.
Дьэ, ол иһин,
Үлэһит илии итинтигэр
Силс тарпыта,
Араскыта аппыта,
Кийиит кыыстыы симэнэн
Олох ыһаҕар
Аттанна.
Өтөр кини үрүмэччилэрэ
Үөрэ-көтө
Үөмэхтэһиэхтэрэ
Үлэ, үөрэх кизэлитигэр
Добордоһон
Көччүйүөхтэрэ.
Онтон кэлин, инникитин,
Космоһы
Арыйахтара
Таас сибэккени —
Үөрэх биһигин
Ис сүрэхтэн айхаллыахтара!

МҮРҮ

Дорообо,
Тойукка киирбит
Тойон Мүрү!
Эчи,
Көрүөхтэн дыктиг
Киэгийн сүрүн!
Эйгин
Икки атахтаах
Сөбөрүн истэрим,
Ол айыылаах
Ханнык, хайа күөлүй
Диирим.
Ону билигин
Илэ харахпынан
Көрөн астынным,
Күөх ачан
Көстүбэт күндү
Салгынынан
Тыынным.
Көрүөхтэн
Кэрэбин билэн
Кэлсээн ыспыттар эбит.
Ол да иһин
Уруккуттан ытыктаан
Тойон Мүрү дэһэллэр эбит!

* * *

Көрүг эрэ доботтоор!
Үрдүк мэнгэ халлаан
Үрүмэ былыттарын
Үс дойдуга үүрдэ.
Сайаҕас илгэ салгын
Сааскы кэрэ сарсыарда
Саймаарыччы сүүрдэ.
Көрүг эрэ, доботтоор!
Аламаҕай манган күн
Аан ийэ дойдубар
Араас өгүн ыста,
Кыһыл көмүс киистэтин
Кыламаннар аайы
Кылбаарыччы аста.
Истинг эрэ, доботтоор!
Толоон, чаран ахсын
Туспа көтөр биистэрэ
Тобуоруһан аастылар.
Күндү күөх сааспытын
Кэлбитин көрсүһэ
Көй ыһыаҕын ыстылар,
Истинг эрэ, доботтоор!
Дьизэ, дьизэ аайытын
Дьон-аймах чуоһуһан
Дьизэрэнкэй тэпчилэр.
Үлэ-хамнас түмүгүн
Үлүһүйэн тураннар
Үөрэ-көтө эттилэр.

КӨБӨКӨНҮМ ВАЛЬСА

(ырыа)

Санаа үөрэр сайдам кэмэ
Салалынна биһиэхэбэ,
Сүрэх ыллыыр түгэнигэр,
Сааскы кэрэ киэһэтигэр.
Көхтөөх ыччат кэлэн кыттар
Көбөкөнүм вальсыгар.

Кэрэ-намчы хатынгарым
Кэккэлэһэ үгкүүлүүлэр,
Хорсун-нарын ыччаттарым
Үөрэ-көтө көрүлүүлэр.
Көхтөөх ыччат кэлэн кыттар
Көбөкөнүм вальсыгар.

Манньык талба киэһэлэргэ
Матан туруох ким да суох.
Ыччат дьонум, кэлэр кэмгэ
Өрүү манньык буола туруох.
Көхтөөх ыччат кэлэн кыттар
Көбөкөнүм вальсыгар.

МИН КЭРЭ ДОЙДУБАР

(ырыа)

Өлүөнэм быраанын үрдүгэр

Мин дойдум көбөрөн тунаарар,
Күн уота күлүмүн күллэрэр
Бу аптаах мин кэрэ дойдубар.

Сайынгы кыыс Ленам нууралын
Киэһэни саһарба киэргэтэр,
Кыыстаах уол килбиктик ууралын
Эдэр саас айхаллаан мичээрэр.

Ахтылбан имэннээх уотунан
Аныгы ыччаты ыгырар,
Алыптаах хомуһун тылынан
Олобу айхаллаан хоһуйар.

Өлүөнэм быраанын үрдүгэр
Мин дойдум көбөрөн тунаарар,
Күн уота күлүмүн күллэрэр
Бу аптаах мин кэрэ дойдубар.

ХАЛЛААН КҮРДУК

Ардах түһэн
Сир-дойду силигилээтэбинэ,
Быйаң дэһэн
Дьон күлүккэ имнэнсэллэрэ.
Оттон мин
Хоһоонум оннук үүнэбинэ
Быйаң диирбин
Сыһа буолуо, күлсэллэрэ.

Халлаан курдук
Айар да кэминэн араастаах
Үкчү оннук
Буолар эбит, атастаар.

ЫЛ, ЫЛСЫС

Бийиги бараллаа
Атаспыт
Чэлчэки биир суолга
Таласпыт.
Уон кылаас үөрэби
Бүтэрбит,
Ол кэннэ үлэттэн
Күрэммит.
Крымы, Сочины
Кэрийбит,
Төрөппүт бэлэмин
Кэрбээбит.
Үрүүмкэ тыаһынын
Күлсүбүт,
Баарата ыччаттыын
Үөрдүспүт.
Арҕааны стиллин
Иллэспит,
Муодунай сэгэрдинн
Сэлэспит.
Бийиги бараллаа
Атаспыт

Чэлчэки биир суолга
Таласпыт.
Өйдөнөр кэм кэллэ,
Табаарыс,
Бар дьоннуун үлэбэ
Ыл, ылсы!

СААСКЫ САРСЫАРДА

Өндүл күөх халлаанга
Кыһыл көмүс кыырапхартарынан
Өрүтэ ыһахтанан

Үрүг күн
Үөрэ тыкта,
Өлгөм уотун
Үөһэ ытта.

Айгыр силик айылбам
Көмүс аалы өгүнэн
Алмаас таасты күлүмнээн

Сиигин тэбээн
Силигилээтэ,
Сиэрин ситэн
Сириэдийдэ.

Кэбэ, ымы, татыйык
Күөх сирэмим үрдүнэн
Көй ыһабын түһэрэн

Киирэ-тахса
Кэпсээтилэр,
Ырыа-тойук
Ыллаатылар.

ЧЭЙ ЭРЭ, ТУРИСТАР

(Ырыа)

Айылба дыктитин
Арыйарга сыаллаахпыт.
Пионердар ол иһин
Походтарга бардыбыт.

Чэй эрэ, туристар,
Чэбдик тыаллыын сырсыабыг,
Толооннор, киэҥ систэр
Үрдэллэрин ааһаабыг.

Үлэни, үөрэби
Үрдэтэргэ үөрөбит.
Ол иһин биһиги
Өрүү бастыг иһэбит.

Чэй эрэ, туристар,
Тэтиммитин эбиэбинг,
Тоҕойдор, өрүстэр
Кистэллэрин билиэбинг.

Ийэ сир биһиги
Иитиллэммит буллубут,
Ол иһин биһиги
Иллээх кэргэн буоллубут.

Чэй эрэ, туристар,
Үөрэ-көтө ылыабын,
Ким истэн турбуттар
Махталларын ылыабын...

Айан кинитини илэстиэхпэр диэри,
Түүнүн утуйбакка отоннуубун.
Ол эрэн, элбээн биэрбэти —
Туһата суоҕу сордонобун.

Сүрэбэ суох киһилии, кэбис,
Түбүктэн akkaаcтамаппын.
Кэл, буорда хас, үктээ, тэбис, —
Онно да туруохпун баҕарбаппын.

Отонноотоххо онгоойук туолар, — диэн
Былыр мээнэбэ эпэттэр.
Хаһан эмэ бириэмэтэ кэлэн
Кини да туолуо, эрэттэр.

Оттон билигин отонум — хоһоонум,
Онгоойугум буоллар — хомуурунньугум.

ДОБОТТОРБОР

Мин дьинэм сандалыта —
Тараҕанам сибэккилээх хонуута.
Остуолум бастың кэһиитэ —
Охтортообут хаастарым этэ.
Оттон уохтаах утаҕым миэнэ —
Ол дойдум соботун миинэ.
Сүрэби сүүдүтэр музыката —
Кэбэ этэн чоргуйуута,
Көр-күлүү дууһата биһиэнэ —
Буолуо булт көрдөөх кэпсээнэ.
Күндү ыалдыт буола туруң
Күн ахсын күүтэр доботторум.

БАРЫТА — МААЙ ТЫНА

Үрдүк мэнэ халлаан
Мичээрдээх күөх хараҕынан
Аан дойдуну одуулаан
Сылаас-сылаастык тыһына.

Ити — Маай тыһына.

Хотугу тыһыс айылҕа
Хаар суорҕанын арыһан
Иңсэлээхтик дуоһуйа
Тыргыл сытынан тыһына.

Ити — Маай тыһына.

Толоонунан, чарагынан
Көтөр бийнэ муннустан,
Көй салгынынан астына
Күөххэ өрө тынна.

Ити — Маай тына.

Обо уруу тутуспутунан
Плошадка сүүрэн тахсан
Күөх Маайы ураатаан
Үөрэ-көтө тынна.

Ити — Маай тына.

Парадка дьон быһынан
Сэгэрим көрөн туран,
Тапталын таайтарар быһынан
Снимиктик үөһэ тынна.

Ити — Маай тына.

СИЛИГИЛИИ ТУР

Киһи эрэ
Кэрэхсиэн курдук,
Киһи эрэ
Хайгыан курдук
Халлаанга өрө дьулуспут
Аарыма күөх харыйаны
Астына көрөбүн.
Киһиээнги саһарбаны
Кэрэхсиир буолагын,

Тахсар сардаганы
Таптыыр буолангын
Омуна суох үрдүккүн
Олус да сөбөбүн.
Көстөххүнэ
Күнгүн суохтуон,
Сыбарыйдаххына
Сардагата суох чулгуйуон.
Ол да иһин,
Охтон түһүөххэр диэри
Оннугуттан
Харыс да сир
Халбарыйбакка,
Самныххар диэри
Саһаан да сир
Сыбарыйбакка
Силигилии үүнэ тур.
Сир ийэм ытык киэргэлэ.

ДОЙДУМ ДЬОНО

Дойдум дьоно,
Долгунардыын күрэтэһин!
Киһи эрэ
Кэрэ сэбэрэтин
Кэбиннэрэр
Кэхтэрэр кэмэдьилээх
Долгунардыын күрэтэһин,
Дойдум дьоно!

Олох эрэ
Охсуулаах суолун
Оймуур,
Огдолутар
Долгуннардын күрэтэһинг,
Дойдум дыоно!
Сүүрүк долгунугар
Сүрэхтиин, дууһалыын
Сүгүрүйбэккэ,
Сүүтэрбэккэ
Күрэтэһэр дьоммун
Кэнэбэс да айхаллыам!

ТИИТ ТУОРАБА

Мыраан үрдүгэр.
Нөрүйэн
Былыргы үйэтээби
Тиит турар.
Эһэм эһэтэ төрүүрүгэр
Чэмэлийэн
Эмиэ бэйэбинни
Эдэр буолуо дии.
Оттон ити аттыгар
Оболоро
Турдахтара,
Тэгниээх ханыыларым.
Ол курдук эһэм эһэтэ

Обонньор
Биир туорааба
Бэйэм буоллабым.

АХТЫБЫТ СҮРЭХХЭ

Кэрии тыа чаһыта —
Кэбэ
Сарыал күн тахсыта
Эттэбэ!
Күөх хонуу солиһа
Күөрэгэй
Дьикти чуор тойуга
Кэрэтэй!
Сир-ийэм симэбэ —
Сибэкки
Күн күндү кийинтэ
Эбиккин!
Сайылык киэнг күөлэ,
Илэ,
Күлүгү көрүнэр
Сиэркилэ!
Сааскы чээлэй күөххэ
Алааһым
Ахтыбыт сүрэххэ
Алыһыан!

ХОДУҢАҒА

Хонуу быһыччата —
Хотуур
Окко кылапачыйа
Оонһуур.
Ходуһа суһуоҕа —
Субуулар
Күнгэ долгуһа
Сыталлар.
Элбэх тоһуорбут
Бугулар —
Күнтэи буспут алаадһылар.
Хобордоох ходуһаҕа
Билигин
Ньиргиэр үлэ турдаҕа
Үчүгэйин!

* * *

Тулам күөх да күөх.
Кэрэ!
Киһи эрэ сөбө көрүөх
Киэҕэ!
Дохсун долгун эрдинбэр
Кэтиллэр,
Улам уостан кэннибэр
Симэлийэр.
Инним диэки тохтоло суох
Далайабын,

Айанныахпын мунгура суох
Баҕарабын.
Күнгэ күлүмнүүр эрдим —
Хотуурум,
Унгуоргута көстүбэт муорам —
Ходуһам.

* * *

ДЬОЛЛООХ МААИ

Бүгүн сааскы бырааһынньыкка
Сүүс омок мустар парадка.
Мөлүйүөн эйэбэс дьонноох
Мэлдьи ыам ыйа дьоллоох.
Бу — дьоллоох Маай!

Хотугу тыйыс айылҕа
Холкутук үөһэ тыынна,
Ол да иһин киһи соҕуөх
Дойдум ньуура күөх да күөх
Бу — чээлэй Маай!

Тэтэрэ кыыспыт саһарҕа
Тэлимниир аалай былаахха.
Тапталтан сахам кыһа
Имнэрэ кэйэр кыһа.
Бу — кыһыл Маай!

Билигин дьоллоох кэмгэ
Үрүг, хара үөрэр тэнгэ.
Мичилийбит мөссүөн эрэ
Көрүөхтэн олус кэрэ.
Бу — кэрэ Маай!

ЭМЧИККЭ

Тунаа маган палаата
Дөйүөрбүттүү уу чуумпу.
Арай врач халаата
Аргый тыаһы суугунуур.

Ити көрсүө, нарын-намчы
Итин күннээх дойду кыһа.
Хаамар арай түүнү быһа
Эйгинниин ыалдыһа.

Күндү ийэ кэриэтэ
Көрөн-истэн кыһанан
«Үтүөрүбүг» — диэн этэр
Эйэбэс, истин тылынан.

Кинини ыраас суобаһынан
Ким дьоллоох — ол таптаатын.
Төрөөбүт сахам тылынан
Ырыа айан ыллаатын.

КЫБЫСТАРТАН КЫБЫСТЫМАН

Күн сиригэр
Күндүттэн күндү
Кыбыстар баар.
Кырдык да,
Кыыс, уол да буол,
Кыбыстартан
Кыбыстар буолуман.
Кыра эрдэхтэн
Киниттэн үөрөниг.
Кырдыксыт тэнгэ
Кыбыстар диэн,
Кыһалбатыгар,
Кини айы
Көрүллүбэтэх
Күндү бэлэх.
Кыыс, уол да буоллун,
Кыбыстары сатаан.
Кини баар
Кылбайан турар
Кыһыл да көмүскэ
Кыаттарбат
Күүстээх «матырыйаал».
Кыбыстартан
Кыбыстар буолуман.
Кинини сатыаххыт —
Кыаттарбаты
Кыайаххыт.

Ийэ дойдум киэнг иэнин
Ойбоһуттан эрэ
Одуулуу туруом кэриэтин
Төрөөбөтөбүм ордук.

Киэһэ, сарсыарда саһарҕаны
Сангата суох таалан
Көрөн кээһэр буоллахпына,
Төрөөбөтөбүм ордук.

Кыыс мөссүөнэ кэрэтин
Кырыытыттан уоран
Көрүөм, сөбүөм кэриэтин
Төрөөбөтөбүм ордук.

Лена хотун ыраас уутунан
Утахтанан баран,
Сага аллайбат буоллахпына
Төрөөбөтөбүм ордук.

Куоһан баран утах гына
Сахам намыын тылынан
Сатаан сагарбат буоллахпына
Төрөөбөтөбүм ордук.

Сибиир уолбат хараҕа буолан
Номоххо киирбит киэнг байҕал,

Лена хотун сэмэй уолуттан
Эбэрдэтэ тут эн, Байкал.

Халлааннын ыпсыһар киэнг ньуургун
Харахтаах эрэ көрөн сөбүө,
Сир тымырыны сөрүүн уугун
Ыймахтаан оҕолуу үөрүө.

Эн таас очуоскуттан саҕалаан
Хотун Лена хоту дьулуһар.
Эйиэхэ уруулуу буолан
Бар дьон дууһатын тутар.

ӨНДҮЛ ХАЛЛААН

Өндүл халлаан
Үрүг мээккэ бурдугун
Үөһэ-таһнары сиңдэлээтэ.
Онтон наллаан
Ордон хаалбыт тобогун
Тус собуруу илтэ.
Оргууй халлан
Халтан сыппыт дойдум
Хаар суорҕанын тэниттэ.
Көр ити,
Кылайсыахха тус ууран
Кырдал, толоон устун
Кэрэтин!
Күһүн аайы сирим ньуура
Көстөр гына тубустун!

ТАБААРЫС, ЫЛ ТОЛКУЙДАА!

Таас дьүһүнгүнү «мэниэ» огостон
Табаарыс, дьэ эмиэ «эрэкиин»!
Түүн-күнүс элэстэнэ охсон
Таптыгыгын «эргитэргин».

Күннээбинэн эрэ көрүнэн
Көрүлүүгүн, күүлэйдигин.
«Эдэр саас аны эргиллэн
Кэлбэт эбээт, кэлбэт!» — диигин.

Итинник тутах санаанан
Иннигин кэрбэммикин.
Эбиитин «аны уу» утахтанан
Иирсэр, итирэр идэлэммикин.

Сэбэрэг курдук кэлин
Олоххунуун эмэнсийнэг,
Эдэр үйэтээби кэмгин
Онно эрэ тийэн кэмсиниэг.

Дьүһүнгүнүү ис кирибэх
Дууһалаах буол, арай
Туох эрэ дыэги этиэх
Көстүө суох этэ, отой.

Күнигэ күөрэйэн ааспыккын
Үчүгэинэн толуй даа!
Олохтон туора хаампыккын,
Табаарыс, ыл толкуйдаа!

Былыта суох халлаанынан
Чэмэличчи көрбүт харахтар
Миң хамсаныбын манаан
Дьиктиргээн одуулууллар.

«Хантаан сылдыабыный?» — диэн
Кини ыйытар кэмчиэрийэн.
«Саха сирэ, Саха сириттэн» —
Этэбин ис-испиттэн үөрэн.

Оччоҕо ол күөх харахтар
Ордук дьэҥкэрэн көстөллөр
Дойдум курдук хатан санаалаахтар
Үөскүүлэрин истэн сөбөллөр.

Кыһынын дыбарга хатарыллан,
Сайынын куйааска сыралан
Кырдык да киэг көбүстээх дьон
Төрүүлэр хоту дойдубар.

Санаалаахтыын сатаан хапсыһар
Кырыктаах дохсун санаалаахпыт,
Ол эрэн, тааһы сатаан ыллатар
Оҕолуу уйаҕас дууһалаахпыт.

ЫЛ ЭРЭ, ТААЙ!

Сэгэртэйинэм,
Сэмэлээмэ дуу,

Эн имигэс тарбаххыны,
Ким баттахпын тарыыр.

Ыл эрэ, таай!
Сэгэртэйиэм,
Кыһырыма дуу.

Эйигинни, арытын,
Кууһар ээ, сылаастык.

Ыл эрэ, таай!
Сэгэртэйиэм,
Хоргутума дуу,

Ахтан кэлэн куруук
Сэргэ хаамсар курдук.

Ыл эрэ, таай!
Сэгэртэйиэм,
Хомуруйума дуу.

Эн эдэргинни аттыбар
Күлэр-үөрэр, өрүү наар.

Ыл эрэ, таай!
Сэгэртэйиэм,
Буруйдаама дуу.

Эн биниги таспытыгар
Баар буоллун, баар.

Ыл эрэ, таай!
Сэгэртэйиэм,

Сэрэйбэтиг буолаарай?
Ити Маай, күөх Маай!
Бар-дьонго эйэбэс Маай!

ЭТИҢ ЭРЭ

Хахсааттаах кыһын
Хаары да
Хаһыйан көрдүм,
Силбиктээх күһүн
Сэбирдэҕи да
Силэйэн көрдөөтүм,

Син биир көстүбэттэр
Мин таптыыр,
Мин ахтар
Эриэккэс сибэккилэрим.

Этиҥ эрэ, ханналарый
Кэрэчээн сибэккилэрим.
Кэлин өйдөөммүн
Кэмсиннэрбин даҕаны
Омнуолуу санаамаҥ,

Оболуу уйан дууһабыттан
Оттой да тылла,
Оттой да үүнэ иликтэр эбит.

Мин сүтүктээбит,
Мин ахтыбыт
Уран сибэккилэрим —
Чулуу хоһооннорум.

КИЭН ТУТТАБЫН

Былыргы буускап хотуурунан
Бу ходуһаны туораабыт.

Тыяллар хаамы мунуан
Блларан аххан барбыт.

Бэйэтин да көрбөтөрбүн
Биллим ээ, ити кимин.
Били өтөрдөөбүттэн бэттэх
Тэнгээбин булбатах Кийми.

Көр, итинник буочарынан
Сорох поэты булларбын
Туспа суоллаах хоһооньутуан
Киэн туттуохпун баҕарабын.

КЭРГЭММЭР БЭЛЭХ

Төрөөбүт күнгэр,
Үөрүүлээх кэмгэр
Эркиним курдук эрэнэн
Биилэх
Биздим бэлэх
Уолан саасын санаттын диэн.
Сүтэрбэккэ,
Өлбөөдүппэккэ
Күннүү күлүмнэт тарбаххар.
Саньыар чааскар,
Кырдьар сааскар
Саататтын дуу мин суохпар.
Уһун сылга
Уһулбакка,
Түүнүн да кэтэн утуй.

Биилэхпин,
Мин бэлэхпин,
Мэлдьи харыстаан тутууй.
Олохтон,
Оһолтон
Охтор күннээх буоллахпына,
Эрдэтэн
Сэрэтэн,
Этэн кээһиним маньык тылла:
Бэлэхтээр
Тинэх күнгэр
Сыччыбар Вероникабар,
Кини тиэртин
Сизэммер кэлин,
Мин өлбөт үйэм — Баһылайбар.

ҮЧҮГЭИИЭН!

Үүммүт бүгүн ичигэс киэһэ
Кэрэтиэн!
Миэнэ дууһам иһэ
Сэргэхсийбиттиэн!

Халлаан тыыннаах сибэккилэрэ —
Сулустар
Хайы-үйэ дыримиһэ
Тыллыбыттар.

Түүнүн аайы харах симснэ
Оонньуулар.
Кистээн кинилэр сипснэр
Курдуктар.

Атахпар кырыа манган хаар
Күлэриэн!
Маннык киэнэ хаамар
Үчүгэйиэн!

ӨЛҮӨНЭ ОЧУОСТАРА

(Таллан Бүрэ 70 сааһын туолуутуар анаар)

Күһүнгү биир хараһа киэнэ
Сөбө олоортум Өлүөнэм очуостарын.
Кинилэр талаһаллара үөһи-үөһэ,
Сөхпүтүм модуннарын, улууларын.

Ол олорон санаабытым өрдөөбүнү
Ол сүдү таастар дьылбаларын,
Үйэлэр тухары күнүһүн-түүнүн
Күн-дьыл хаарыйан ааспытын.

Сааллар этниг хас дапсылбанынан
Сууналлара модун ньуурдарын,
Хас силлиэтинэн, дохсун буурбатынан
Мускуйбутун, сууһара сатаабытын.

Ол эрэн кинилэри үчүгэй Өлүөнэ
Көмүс долгуннарынан биһиктирэ,
Олох суурайбыт, суорбут суолларын
Ииппит оботунуу эмтирэ.

Сөгөдүйбүт бу таас суорбаларга
Хотойтон Хотойуктар төрүүлэр,
Күһүнгү, кыһыңгы да саһарбаларга
Саманна күн күлэр, Өлүөнэ үөрэр...

Уһуну-киэнги толкуйдуу сатаан
Мин ааһан, айанныы турбутум,
Уруккуну-хойуккуну эргитэ санаан,
Уоскуйбукка дылы буолбутум.

Сырдык сыдыаайыылаах таас очуостар
Кэннибэр ыраата испиттэрэ,
Тэйдэбим ахсын Өлүөнэ очуостара
Өссө сырдаан, чабылһыан көстөллөрө.

ЫЫС БУЛГУННЬАХ

Эгсизли хочотун
Эргийэр киинигэр
Ытык Ыыс Булгуиньах
Хотойгун суохтаабыт,
Сыл ахсын
Сааскы кынат тыаһын
Санаарбаабытты

Ишиллин сытар.
Олох бүгүн манна
Улугурууттан уужтан
Дохсуннук
Үөһэ диэки дабайар.
Ону туойуох-ыллыах
Ким да суобуттан...
Кистээн мунгатыйар...
Ол эрэн,
Кини эрэнэр,
Сыл ахсын
Күөрэгэйдэр тойуктара
Маапша намын ырыатын,
Сааскы саалар тыастара
Талланы санатыахтарын.
Ол кэннэ
Кэмниэ кэнэбэс
Сиэннэрэ туйах хатараннар
Үрдүк айыытын ситэриэхтэрин,
Быс Булгунньахха анааннар
Кэлэр үйэбэ ырыа аньахтарын.

БИЭС УОНЧА СААСТААХТАР

«Сиппэрэннээх» күнэр-дьыллар
Сабардаабыт кэмнэригэр
Сир үрдүгэр көстүбүттэр
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Сэрии уот будулбаныгар
Абаларбыт сүрэхтэригэр уйаланан
Өстөөхтүүн хапсыспыттар
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Сут-кураан сылларыгар
Сутуганан, тарынан үссэнэн
Сиидэлэнэн ордон хаалбыттар
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Кээһэммити чөлүгэр түһэрэр
Кэм кэрдии кэлбитигэр
Олоххо куорсуу үүннэрээччилэр
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

«Таһарабыт» суох буолбутугар,
Кырдыгынан эттэххэ,
Харах уутун харыстаабатахтар
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Космос да куйаарыгар
Куһууран таһсар кэмнэригэр
Ойоһонуттан көрөн турбатахтар
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Хас куоратым, тыам сиригэр
Пятилетка инники күөнүгэр
Хардыылаһан испиттэр
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Искусство киэнг эйгэтигэр,
Наука чымаан арбаһыгар
Тэнгэ хаамсан кэлбиттэр
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Улугурууттан таһаарсар
Уларыта тутуу үгэнигэр
Ытык иэспит — инники сылдыар
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

Эт-сиин кэхтэр түгэнигэр
Мындыр олох үөрэппитинэн
Үрдүккэ, кэрэбэ уһуйааччылар
Ол биһиги —
Биэс уонча саастаахтар.

СУГУРУЙЭБИН!

(Ленинград блокадатын кыттыылааба
Т. К. Ядрихинскаяба)

Оччолорго
Олох оҕотук сааскар

Олоххо хардыылыыр туһугар
Аттаммытын тус арбаа
Ахтар-саныыр алааскыттан
Тарабана сайылыккыттан.

Ким да күүппэтэбэ,
Ким да көһүппэтэбэ,
Фашист тобу кимэн
Соһумардык кириэ диэн.

Улуу Ленин куората...
Умайар кутаа тула.
900-тэн таһса күннэх
Өлүү-сүтүү сүпсүлгэннээх
Аакка кирибит блокада
Ити аата сабаланнаба...

Ким истибэтэбэй,
Ким билбэтэбэй,

Олох иһин,
Улуу куорат иһин

Охсуспуттара,
Олохторун анаабыттара
Оҕоньоттор, эмээхситтэр,

Отой кыра оҕолор,
Олор истэригэр баара
Сардаана курдук кэрэ
Сагарды тыллан эрэр
Эн таптыыр дьүөгөгү

Монастырева Таня.
Оттон эн

Ханнык эрэ дьолунан
«Олох суолунан»

Иккистээн эргиллэн
Үгүс ыччаты иитиһэн
Күн баччаба кэллэбин.
Сүгүрүйэбит эдьийбит,
Сүдү, сөбүмэр күүскэр.
Хаһыгнаабыт сибэкки курдук
Хагдарыйбытыг да иннигэр
Хаһан да,
Ханна да буоллун
Эн олобун хатыламматын туһугар
Эрэллээхтик
Эйэ иһин хаамсыахпыт.

КЫРЫЛЫЫ, ОРГУИА ТУР!

(Норуот ырыаһыта П. П. Ядрихинская
70 сааһын туолуутугар анаар)

Сибэкки даһаны
Сиздэрэй дьүһүнүнэн,
Алмаас даһаны
Арылуйар бэйэтинэн
Араастанарын тухары,
Айымньы гиэнэ
Арылхайдарын ай.
Сарданга даһаны
Сүһүмнүүр чабылынан,
Сыл даһаны
Садырымнаах быйагынан

Салалларын тухары,
Тыл гиэнэ
Талыыларынан таһымнаа.
Халлаан даһаны
Хаарыс солко өгүнэн,
Күндэлэс күн
Күлүмүрдүүр күүһүнэн
Күлүмүрдүүрүн тухары
Дьонгор-сэргэбэр
Доллоһута туой.
Таптал даһаны
Талыи уобунан,
Киһи даһаны
Кэрэмэс майгытынан
Кэриэстэнэрин тухары
Кэмэ-кэрдийтэ суох
Кэпсээннээн-кэчимэлээн ис.
Хомус да
Хомуһуннаах тылынан,
Кытыһа да
Кэрэхсэбиллээх ойуутунан,
Чороон да
Чочуонай оҕоһуутунан
Уруйданарыг тухары,
Убаастабыллаах тойуксуһут
Кыынньар кымыс курдук
Кырылыы, оргуиа тур!

КҮН ОРТОТУНААБЫ САНАА

Үөһэ диэки хантайдаһпына,
Үөрбүт мөссүөннээх күнүм
Үрдүк Көбөкөммөр
Үрүң көмүс сүүмэхтэрин
Үрүлүччү сүөкүү турар эбит.
Аллараа диэки анаардахпына,
Аан Ийэ дойдубар
Албан сураһынан биллибит
Ааттаах-суоллаах Өлүөнэбит
Уйгулаах олобунан ыһахтана
Устан долларуйа сытар эбит.
Арбаа өттүбүн одуулаатахпына,
Аар-саарга аатырбыт эбэм
Уңуоргу биэрэгэ буолар
Унаар-тунаар дьэргэлгэнинэн
Киэң Эңсиэли хочом
Кэрэтийэн көстөр эбит.
Илин диэки харахтаатахпына,
Ийэ сирим киэргэлэ буолан
Хампа күөх тайбам
Хаарыс солко өгүнэн
Хамсыы, долгуйа турар эбит.
Онтон салгыы олоотохпуна,

Ойон тахсар күнүм
Ангаат-мугаат сыһылардаах
Аан Тарабана сайылыкпар
Көмүс аалыы кыырпахтарынан
Көнө, киэң ньууругар
Күөлэһитэ ооньуур эбит.
Хоту диэки хайыстахпына,
Хонон-өрөөн бултуур
Алдан эбэ биэрэктээх,
Айар-гутар үлэһиттээх
Арбын диэн дойдум
Айыллан сытар эбит.
Собуруу диэки кыҥастастахпына,
Сураһыар, аатырар
Хатас диэн дойду
Хаппыыстанан, окурсуунан
Илин мырааным анныгар
Иитиэхтээн олорор эбит.
Онтон дуо,
Олорон ааспыт олохпун
Ээр-сэмээр
Эргиллэн көрбүтүм
Киһи кэрэхсиэрэ даһаны,
Кэмсинэрэ даһаны
Кэмэ кэрднитэ суох эбит.

Ол кэннэ инним диэки
Олоп-чолоп одуулаабытым,
Олобум ортоугар
Огдолуйан турар эбиппин.
Онтон кэлин өртүн
Отой таайбыт суох.
Ол да буоллар
Охтон түһүөххэ диэри
Дойдум, дьонум туһугар.
Туох эмэ тыыппалаабы
Туһалаатарбын диэн
Толкуйдаахпын.

ЭБЭБИТ ЛЕНА

Эбэбит Лена, Лена,
Эгсиллэр киэҥ иэниг
Эчи көрүөххэ кэрэтин!
Бүгүн үрдүк биэрэкиттэн
Бүөбөйдээн иппит уолуг,
Баҕарда махтал этин!

Өйдүүгүн Лена, Лена,
Өрдөөбүтэ ыччаккыныын мустан
Үрүн түүнү аймырым.
Кытылгар сүүрэн киирэн
Күөх бүлүүскэр күөлэһийэ,
Көччүйэ көрүлүүрүм.

Эриэккэс ол кэрэ сыллар
Эрчими биэрбит эбиттэр,
Инникибин түстээбиттэр.

Тибилгэннээх Лена, Лена,
Тиэргэнгиттэн тэйэрбэр
Таптаан ааккын ааттырым.
Олох очуругар, арыт
Оттомо суох сылдьан
Обустара сыһарым.

Ол кэмгэ Лена, Лена,
Улдьаа мэник уолгар
Олус көмө, күүс буоларыг
Онтон билигин оҕо санаам
Олуктаахтык хардыылаан
Олох суолун айсабын.

Эбэбит Лена, Лена,
Эгсиллэр күөх иэниг
Эчи көрүөххэ кэрэтин!
Саха киһи сүрөбэр
Сааскы тыаллыы үрэн
Сайа охсон киирэбин.

Ити холку бэйэбин
Ийэлини амарах эйэбин
Иппит дьонгор ингэрбиккин.
Ол иһин буолуо, дуоһуя

Омувурбакка эйгэбинэн
Оргууй тыннан эрдэбин!

Эн эмиэ дьонун курдук
Элбэх эндиэлэри көрсөнгүөн
Энчирээбэккэ тиргиллэбин.
Нуктаа, нуктаа, Лена,
Нуурал, намын киэһэ.
Сарсын эмиэ күн үүнэн
Саҕалыабын үлэбинэн.

ТАРАБАНА ХАРАБЫН УУТА

Үрүт-үрүт үөһэ
Үтүмэн сылларга
Көтөр кынаттаах биһиэ
Көрүлээн, көйгүөрөн,
Сүүрэр атахтаах эгэлгэтэ
Сөбүлээн, бөлүөбүн,
Иннинэн сирэйдээх
Икки атахтаах
Тумул-тумул аайы
Тохтоон, олохсуйан,
Сыспай сиэллээби
Сыһыларбар үөрдүтэн,
Хоробор муостаабы

Хонууларбар мэччитэн,
Үс саханы үөскэтэн
Үүнэн, тэнийэн,
Аан Алахчын хотунтан
Айыллан үөскээбиппин
Бэлиэтин көрөн,
Биэс уонча сыллаабыта
Бэдьээлэ олонхоһутум
Аар-саарга туойан
Аатырдыбыта ахан!
Ону баара
Олох хаамыта
Ончу уларытта...
Аныгы үйэбэ
Арбаммыт техникалара
Күөх кырыспын
Көңүтэ көттүлэр.
Көмүс хатырыктаах
Көй үгүс күөллэрбин
Тоһута хорон
Туһата суох уһаардылар,
Элбэх сыллаах от
Элбиэ, дэлэйиэ дии-диилэр
Эриэн ньуурдаатылар,
Эбиитигэр

Эгэлгэ эмтэринэн
Эбиискэлэстилэр,
Тайжа тыаларбыш
Тыраактар келөлөрө
Тараах ниннээтилэр,
Сөбүлээбит, бөлүөхпүт
Сүүрэр атахтаабым,
Көрүлээбит, көйгүөрбүт
Көтөр кынаттаабым
Күрэннилэр, сүттүлэр.
Күөрэгэй ырыатын истибит
Кэпсэлгэ киирэр кэмэ кэлбит,
Куобагы да дэгниээбит
Көр киһиргэниһи...
Оо, абам эбит!
Иһирэх тыыннаах
Эдьэн ийэхситим
Иннибин төлкөлөөн
Иккистээн тилиннэрэн,
Айылгылаах санаалаах
Ахтар айыһыһытым
Абыраан,
Уруккум курдук
Дьонум-сэргэм уйулбатын
Умсугута, ымсыырда

Улуутуйа сыттарбыан!
Ити курдук
Ийэ-кут сирим,
Таптыыр, ахтар
Тарабана сайылыгым,
Кэп туонан
Киһилии кэмсиммитин
Кэлин кэмгэ истэммин,
Ырыаһыт чыычааба буоламмын
Ыллыктаах санаалаах
Ыччат дьоммор туһаайан
Ыллаатабым буоллун.

ОТУТ БИИРИС КУҔУН

Тоҕо,
Туохтан бу
Өйдүүр өйүм,
Саныыр санаам
Саппахтаах күһүннүү
Саба баттаанна?

Эмиэ да
Эргиллэн көрдөхпүнэ,
Быйылгы күһүн
Былырынгытыттан
Күлүмүрдээн көстөр

Көмүс өгүн
Өлбөөдүппэккэ
Өссө эбэн,
Тулабынаабы эйгэ
Тупсубукка дылы.

Халлаан буоллабына
Хатабалаабыт курдук
Ханан да,
Хамса буруотун саба
Хамсыр былыта суох.

Күнү көрдөхпүнэ
Көбүйбүт курдук
Күлүм күүһүттэн
Көбүрэппэккэ
Күлүмүрдээн,
Көрбүтэ сүр.

Дьэ, оччоҕо
Тоҕо,
Туохтан бу
Санаам саппабырда,
Өйүм өһүлүннэ?
Өйдөөн көрдөхпүнэ,
Бэҕэһээнгэ дылы
Биэрэс тэбэр
Бэтэрэнэн
Бэтэнээски этим.
Ол бэйэм
Очуос хайаны дабайан

Муус чыпчаалыттан
Мүччү түһүөх курдук
Эрчимнээх
Эдэр саас,
Кырыыстаах
Кырдыар саас,
Кылаан
Кыраныссатыгар
Кыһарыттаран
Турар эбиппин.

Бэйэ эрэ, доботтор,
Отут биирис күһүммүнээн
Бырастыылаһа тураммын
Бу санаан ыллахпына,
Бар дьоммор
Туох эмэ
Туораах да саба
Туолкалаабы
Туттарбытым
Туура суох эбит.
Ол да иһин
Саныыр санаам
Саппабырбыт,
Өдүүр өйүм
Өһүллүбүт эбит.

Иннибэр
Игнэн охтор
Игнигэн онгостумматабым.
Онон,

Оччоѳо,
Эн уолап санааѳар
Куула тьал суугуна
Кулгааххар охсуллар.
Ардыгар хоһооннор,
Илбистээх хоһооннор
Чабылѳан уот буолап
Таннары сааллаллар.
Оччоѳо
Оѳолуу уолуйан
Уйан санаан
Отый суох буолар.
Хоһооннор,
Хомоѳой хоһооннор
Кэрээбэт
Кэбэлэр диэхпин
Кэрэгэйэ бэрт,
Олоѳу
Олох курдук,
Бүгүнгү
Жүһүнгү
Көстүүтүнүү
Чабылхайдык,
Чахчы-бааччы
Айар олорор туһугар
Аан соругу туруоруннаѳым.

ХОҞООН ТУҞУНАН ХОҞООН

Хоһооннор;
Хомоѳой хоһооннор —
Дыбартан,
Буурѳаттан
Чабылбат кэбэлэр
Чоргуйан кэпсиллэр.
Оччоѳо,
Эн дууһан халлаана
Курустаал таасты
Сандаарар,
Өй-санаа халаана
Сааскы Леналы
Саймаарар.
Ардыгар
Хомоѳой хоһооннор
Күөрэгэй буоланнар
Күнү, күѳү туѳайаллар.
Ол кэмгэ
Сарданга ардаѳа
Сүрэххэ кутулар.
Суодала бэрт.
Хоһооннор диэн
Оччоѳо
Туохтарый?
Кинилэр
Кэрэни
Кэрэхси турар
Уйан дууһалаах.

Мөкүнү
Мөккүһэн утарсар
Хабыр санаалаах
Эйгининин сэлэхэр,
Эйгининин этиһэр
Бу —
Дьингнээх дьоннор,
Хомоһой хоһооннор,
Илбистээх хоһооннор,
Күөмэйдээх үтүөтэ
Күөрэгэй диэхпин
Кэмчитэ бэрт,
Хоһооннор,
Илбистээх хоһооннор,
Чабыллар
Чабылбан диэхпин
Чахчыта да
Суоһа

МИН КЫҤАМ

(Көбөкөн оскуолатын 50 сааһыгар)

Оо, күн тэнгэ саныыр,
Үөрөппит мин оскуолам
Өлүөнэ эбэбин
Өнгөйөн турангын
Үйэ ангарын тухары
Үгүс көлүөнэбин

Үрдүккэ, кэрэбэ угуйдабын!
Эйгиттэн эбинэн,
Эрчимирэн
Эгин араас үлэһиттэр
Эбилиннэхпит эбээт!
Ким эрэ айар, тутар
Монтажтыыр,
Ханна ким ыалдьар,
Өрүтэ тыыммахтыыр,
Онно эн ааньыалыг
Олобун умнан тиэтэйэр,
Сахам кыһа Москваба,
Омук сиригэр Турцияба
Кыталыгын үгкүүтүн
Диэрэнгкэйдээн тэйэр, тэйэр...
Сорохторун талан ылан
Ыччат дьону итээри
Буолбуттара учууталынан, —
Атыттары барытын
Аабан-суоттаан сиппэккин,
Араас үлэ көрүгэр
Биэбэйдээггин чиппиккин.
Оо, күн тэнгэ саныыр,
Үөрөппит оскуолам,
Ийэ дойдуга
Тапталы итиэхтээн,
Бар дьонуң
Махталын биһиктээн,
Үйэлэр тухары
Үрдүккэ угуйа турдабын!

Нөрүүн нөргүй!!!
Өрүү сүгүрүйэбин,
Убараабат,
Уостубат,
Олох кыната буолар
Улуу аналгар!!!
Биһиктээбит көлүөнэлэрэ
Кэлэр кэм үрүмэччилэрэ,
Кэнэбэс даҕаны
Кини-хара онортуур,
Үөрэммит оскуолабытыгар
Үйэлэр тухары сүгүрүйүң!!!

Тэттик

санааларым

* * *
Иэийн күннүүр кэмигэр
Хоһоон суруйа таарыйа
Айар-туойар үчүгэй
Араас теманы таарыйан.

Кэмчи тэттик күшпүлөөттөр
Кэмигэр этиллэннэр
Киэн, сырдык өйдөбүллэр
Киһиэхэ тиллэллэр.

* * *
Бүгүн соһуйуом иһин
Биир ыкса табаарыһым
Бэлэх туттарда «дьиктини»
Билинги үйэ уруучукатын.

Аан маннай көрбүттүү
Киһибин одуулуубун,
Кэлин дьэ өйдөөтүм
Киэн ис хоһооннообун...

* * *
Сэлээппэ кэтиэ эрэ кэрэх
Сэгэс ына түһэр дьону
Хайдах эрэ, хайдах эрэ сүрэх
Ханы тардыһыан бабарбат ону.

* * *
Киһиттэн эрэ кэрэ,
Сэмэйннэн киһи эрэ,
Сэбэрэтинэн бүрэ,
Сүрэхтэммитинэн Бүрэ.
Талаанынан Таллан,
Ааттыын да Таллан!

* * *
Талланнын сэнэргэспят
Талы киһэлэрбин
Кимчүхэ да биэрбэппин,
Таллан аһам курдуга,
Элбэххэ уһуйара.

* * *
Бөтүнгэ хас сылын аайы
Сааны көрсөр үөрүүгэ
Санаарбы тоһуйар «Чаллаайы»,
Хас кынаттаах үөрүгэр
Айхаллы көрсүбэт түүн аайы
Эҥсиэли Эбэ Хотойуга,
Талланы суохтааччы
Соботохсуйбатах эбиппин.

* * *
Куоратым
Айылҕа оботун харабар
Курускун,
Кутум-сүтүм таттарар
Куруутун
Күн-күбэй алааспар.

* * *
Дьалхааннаах куораллар
Чаачайаммын, оо, кырабын,
Оттон мин Тарабанабар
Чахчыта да талламмын.

* * *
Тарбахха баттанар ахсааннаах
Бэрт аҕыйах харыйалаах
Мин дойдум — Харыйалаах,
Аата дыкты... Харыйалаах.

* * *
Хохоон суруйар, айар
Хайаны хаһар тэгэ,
Үлэлиэҥ көлөһүн алла
Үчүгэй буолуо үлэҥ түмүгэ.

* * *
Хохоон.
Бу тыл сүрдээх
Күүстээх
Сир баайын түөрэ
Хостоон
Дьон туһатыгар тиэрдэр
Тэгнэбиллээх.

* * *
Хаамабын
Тахсан тыаҕа
Айылҕа экспонатыгар,
Хайгыыбын
Дууһа, өй кыайбатаҕа
Бары айыллыы
Киниэхэ анаммытыгар.

* * *
Или ыалдьартан,
Сүрэх таптыртан
Арахпатын бэркэ билэбит
Хайа да тыллартан
Барыларыттан
Олус бэргэнник этиллибит.
Итиннэ бири эбэн биэриим
Күөгүһүт хараҕа — чомполойугар,
Поэт дууһата — хохоонугар.

Буккуурдаах манньк үйбэ
Бу сааһырбыт киһиэхэ,
Коммунист буолар баҕа
Күн-түүн үүйэ туттаҕа.

Асчыт аччык сырыттабына
Анекдот дыктитэ буолуоҕа.
Оннук бары сыйһаннастахпытына
Олохпут төттүрү хаамыаҕа.

Бу кырымчык кэмгэ
Күндү барыта киһиэхэ,
Продавец министр тэнэ
Биримэтэ кэллэҕэ.

Бастакы сяммит Эльвира
Ханы тардан элбиирэ
Айылбаттан ананан
Айылла туруохтун.

Лена диэн сүүнэ өрүс
Хас киһи ааҕа билэр,
Хаһан эрэ көгүс
Буолбуттаааҕа биллэр.

Иэдэспэр үргүөрбэт биир тыалга
Бүттэтэ суох сабыта ыстардым.
Тыал буолуо дуо, ыарыыга
Дууһалыын-сүрэхтиин хаайтардым.
Ыарыы буолуо дуо, тапталга
Бүттүүн бэйэм хам ылардым.

Халлаан энгэрэ илин
Наллаан кыыстар-кыһһар.
Килбик сэгэрим имин
Кини сэмээр санатар.

Тиэтэйбитинг да иһин
Тэлиэгэлээх орус сыыллар.
Оннук мин дьүккүһэбин
Тустаах иинники сыалбар.

КЭРЭ КЫҢЫ...

Ахсым сырыылаах такси көлө
Айана диэн сүрдээх көнө.

Ый былыт быһынан
Тыган ылбытыны,
Киниэхэ олороммун
Көрөн аһардым кэрэ кыһы.

* * *

Үрүң күн көмүс утабынан
Ньургуһуну сэмээр кычыгылатта.
Нуурал түүнүгэ уутун ханан
Төбөтүн үөһэ хантатта.

Күөрэгэй сэргэх кынатанан
Күн утабын оргууй таарыйда,
Онтон буолуо, дыкти музыканан
Чаран инэ бүттүүн дуорайда.

* * *

Аарыма хатыг
Ааһар тыалтан
тэлимнээн
Аат харата
Аргый абай
хамсаата.
Былыр эбэм

Бурдук дуомун
сиидэлээн

Ити курдук
Илбиэтэнэрин
санатта.

* * *

Үрүдүйэн түһэн үрүйэчээн
Үрүң көмүстүү сүүрүгүрэр.
Истэ туруохха кэрэтиэн, чээн,
Тыыннаах буолан күлэр, үөрэр.
Ийэтин көрсөөт чабаарыйар
Иккилээх кыысчааны санатар.

* * *

Былыттар, сайынны былыттар,
Бу хантан эргиллэн кэлигиэт?
Саас аайы хайыта быһыттар
Саамал кыдьымах эбиккит.

* * *

Кытарбыт чугуун буолан
Күн былыкка умуста.
Онтон буолуо, дуолан
Ардах түһэн ааһа оҕуста.

ОННУК

Арайаал түөһүгэр
Тарбахтар үөмэллэр...
Ол курдук
Тапталын чараас тынынан
Устурууна сүрэхпин тытан
Сэгэртэйиэм, ылаттабыг
Оннук.

СҮГҮРҮЙҮН

Чочур Мураан сүүһүттэн
Ытыс үрдүгэр туппуттуу
Чуоһуһан көстөр Якутскай,
Күн уотугар күлбүтүнэн
Саймаархай Лена киэҕ уутунуун.
Ол курдук
Олоһу көрөр
Улуу дьонго
Сүһүөхтүүн
Сүгүрүйүг!

КЫЛГАС ҮИЭТЭ

Ойууртан
Ойдом турар харыйа
Олоһо иинэһэс эбэт ээ.
Обществоттан
Оннук бытарыйан
Олорор киһи кылгас үйэтэ.

САНААТТАН КҮППҮЛҮӨТТЭР

Көдүүһэ суох олорууттан
Киэр хаамыг, бар дьонноһор,
Өлбүтүн кэннэ кыылтан
Бэл тириитэ туһаныллар.

* * *

Ырыаны айар поэттар
Олус да кэмчитийдилэр,
Ол иһин музыканнар
Хоһоонһут курдук киристилэр.

* * *

Кинигэлэһэн биллэр иһин
Куоракка «сэриилэспэтэбим»,
Ыарыбын чэпчэтэммин
Абааччыбыныын үллэстиэбим.

Тугу барытын сэргээн хохуйар
Поэт дууната дууhalаныг,
Көрсүбүккүтүн үкчү ойуудуур
Уруһуйдыт дьылбаланыг.

Кулун тутар кубулбата
Кыһын кыпчыарын кыйдаата,
Саас барахсан салгына
Сахам сиригэр сайа тыынна.

Кубулбаттаах кулун тутарга
Күһүнгүлүү хаар кыдамныыр,
Саас илдьиттэрэ тулдуктары
Сүгэн былыт абалтыыр.

Сааһы кэтэспит санааба
Бастакы тураах санага,
Оннооһор, бэл харата
Сүрэххэ бу күндүтүн.

ДУУНАМ ЫРЫАБА ТАРДЫНАР

Дуунабын киирэн туох айылаах
Тохтоло суох долгутарый?
Ону этэн биэриэх айылаах,
Сэгэриэм, ханна бааргыный?

Бэйэм дабаны билбэппин
Миигин туох манаһар.
Өйдөөн кэллим кэлин
Дуунам ырыаба тардыһар.

Сардааналаах күннэрим
Сааспар көрүлээн ааспыттар,
Олоххо, үлэбэ түбүктэрим
Үөрүүлэрэ буолбуттар.
Итинник кэрэ санаанан
Кийи эрэ обуннун,
Тийэх сырдык сыдыайынан
Барыбытын кууһуохтуу.

СҮРЭХПЭР ТЫЛЛЫБЫТ СИБЭККИ

Хабьалас да тымныбар
 Хагдарыйбакка үүнэн арылай.
 Ханлык да ааҕааччыбар
 Арамаат сытынан дыргый.
 Сүрэхтэр тыллыбыт сибэкки,
 Хоһоонум — эн эбиккин!

ИИНЭЭБИТЭ

I. Сардааналаах күннэрим	
Нам—таптал биһигэ (ырыа)	5
Күннээх ньургуһун (сонет)	5
Үрүйэчээн	6
Ходуһа киһэтэ	7
Кыбыстыам дьэнгини.	8
Кыра кыыспар (көр-күдүү)	8
Оника	9
Сэгэрим курдук	10
Кыыс хатыг	11
Сайылык сарсыардата	12
Үүчэрэ күөлүм	13
Хара харах	14
Ньургуһун	15
Үрүг түүн	16
Бнир киһэ	16
Кыһыл чэрэниилэ	17
Үөрэбин	17
Буруйдаах	18
Дуорай ырыа, эн дуорай (ырыа)	19
Сайаҕас холку эбиккин	19
Кэрэбин ньии	20
Дьэнкир уу	21
Көһүтүөм	21
Билиммэтин	22
Бааһынайым кыһа	22
Сник буолан	23
Кини быһыылааҕа	24
Ууларыттан уйгуурлут	25
Кыыс оҕо кэрэтэ	26
Тахсый, тахсый атаара	27
Оҕо барарсан	28
Сардаана биһикки	29
Харыбар эн чаһыгың.	29
Тэтингээним	30
Оҕо саас (поэма)	32

II. Туйабын алаахым алгыһынан

Күөх сайыным үгэнигэр. . .	41
Ыам ыйа кэлнитэ	41
Хоруй хоһоон	43
Туруулаһан көрүөхчүт	44
Мин булчуппум	45
Кырдал устуу. . .	46
Суруйартан уруучукам. . .	47
Дойдум дьонугар	48
Тайҕа оркестра	49
Уон сыл	50
Уон кыталык тойугар	52
Оһуокай	53
Көмүс көлөһүн	54
Күн көрүн тута. . .	55
Төрөөбүт үһүбүн. . .	56
Кэрэ!	57
Мин уйан санньбар	57
Харыстаан киһини	58
Итэбэйдим, эрэнним	59
Тулдуктар	60
Таас сибэкки	61
Мүрү	63
Көрүн эрэ доботтоор!	64
Көбөкөнүм вальса (ырыа)	65
Мин кэрэ дойдубар (ырыа)	65
Халлаан курдук	66
Ыл, ылсыс	67
Сааскы сарсыарда	68
Чэй эрэ, туристар (ырыа)	69
Айан киһитинни илэстиэхпэр диэри. . .	70
Доботторбор	71
Барыта—маай тыына	71
Силгигили тур	72
Дойдум дьоно	73
Тинт туораҕа	74
Ахтыбыт сүрэххэ	75
Ходуһаҕа	76

Тулам күөх да күөх. . .	76
Дьоллоох Маай	77
Эмчиккэ	78
Кыбыстартан кыбыстыман	79
Ийэ дойдум киэҕ изини. . .	80
Сибиир уолбат хараҕа буолаһа. . .	80
Өндүл халлаан	81
Табаарыс, ыл толкуйдаа!	82
Былыта суох халлаанынан. . .	83
Ыл эрэ, таай!	83
Этиг эрэ	85
Кизн туттабын	85
Кэргэммер бэлэх	86
Үчүгэйизн!	87
Өлүөнэ очуостара	88
Ыыс булгуньнах	89
Биэс уонча саастаахтар	90
Сүгүрүйэбин!	92
Кырылыы, оргуйа тур!	94
Күн ортотунааҕы санаа	96
Эбэбит Лена	98
Трагана хараҕын уута	100
Отут бнирис күһүн	103
Хоһоон туһунан хоһоон	107
Мин кыһам	108

III. Тэттик санааларым

Ийини күннүүр кэмигэр. . .	111
Бүгүн соһуйуом иһин. . .	111
Сэлэппэ кэтиэ эрэ кэрэх. . .	111
Киһиттэн эрэ кэрэ. . .	112
Талланньын сэлһэргэспит. . .	112
Өтүгүгэ хас сылын айы. . .	112
Куоратым. . .	113
Дьалхааннаах куораттар. . .	113
Тарбахха баттанар ахсааннаах. . .	113
Хоһоон суруйар, айар. . .	113
Хоһоон. . .	114

Хаамабын. . .	114
Илин ыалдьартан. . .	114
Буккуурдаах маниык үйбэ. . .	115
Асчыл ачык сырыттабын. . .	115
Бу кырымчык кэмгэ. . .	115
Бастакы сизэммит Эльвира. . .	115
Лена дин сүүнэ өрүс. . .	116
Издэспэр үргүүрбэт биир тыалга. . .	116
Халлаан эгэрэ илин. . .	116
Тизтэйбитиг да иһин. . .	116
Кэрэ кыһы	117
Үрүг күн көмүс утабынан. . .	117
Аарыма хатыг. . .	117
Үрүдүйэн түһэн үрүйэчээн. . .	118
Былыттар, сайыгыгы былыттар. . .	118
Кытарбыт чугуун буолам. . .	118
Оннук	119
Сүгүрүүйүг	119
Кылгас үйэтэ	120
Санааттан күндүлүөттэр	120
Биряаны айар поэттар. . .	120
Кинигэлэнэн биллэр иһин. . .	120
Тугу барытын сэргээн хохуйар. . .	121
Кулун тутар кубулбата. . .	121
Кубулбаттаах кулун тутарга. . .	121
Сааһы кэтэспит санааба. . .	121
Дууһам ырыаба тардыһар	122
Сардааналаах күнүэрим	122
Сүрэхпэр тылдыбыт сибэкки	123

Василий Васильевич Кривошапкин

ДНИ МОИ СВЕТЛЫЕ

Сборник стихов

Редактор **Н.М. Рыкунов**

Техн. редактор С.Н. Делахова

Сдано в набор 17.01.95. Подписано в печать 14.04.95
 Формат 60x84 1/32. Усл. п. л. 3,73. Печать высокая.
 Гарнитура литературная. Тираж 1000 экз. Заказ № 23

Республика Саха (Якутия)
 Национальная издательско-полиграфическая компания
 «Сахаполиграфиздат»
 Намская типография
 678040, с. Намцы, ул. Ленская, 85.

